

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Význam vzdělání v současné společnosti

Tomáš Taleski

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tomáš Taleski

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Význam vzdělání v současné společnosti

Název anglicky

The importance of education in contemporary society

Cíle práce

Obecným cílem je zjistit, jaké jsou důvody, které vedou studenty pokračovat ve studiu na vysokých školách. To je zjistit důvody vedoucí spíše ke studiu vysoké školy namísto studia řemeslných oborů, neboť studentů v řemeslných oborech v současnosti ubývá a tím ubývá také dostupných řemeslníků na trhu práce. Přičemž cílem práce není věnovat se primárně problematice nedostatku řemeslníků na trhu práce, ale právě důvodům vedoucím studenty k nestudiu řemeslných oborů.

Metodika

Teoretická část bakalářské práce (jako předpoklad zpracování části empirické), vychází z prostudování teoretické literatury, odborných zdrojů, pramenů, kronik, materiálů a dokumentů vztahujících se ke sledované problematice tak, aby bylo vymezeno základní pojmosloví vztahující se ke sledovanému fenoménu. Sekundární a komparativní analýza dat o vzdělání české populace tvoří propojení empirické a teoretické části a komparovaná data jsou čerpána z veřejně dostupných registů. Cílem navazujícího, empirického šetření je pak zjistit, jaké důvody vedou studenty po absolvování školy střední, pokračovat v dalším studiu na škole vysoké, a to pomocí polostandardizovaných rozhovorů s aktuálními studenty České zemědělské univerzity, konkrétněji studenty Provozně ekonomické fakulty. Data, získaná terénním šetřením budou zpracována, analyzována, vyhodnocena a interpretována.

Doporučený rozsah práce

cca 30 až 40 stran textu

Klíčová slova

vzdělání, studium, vysoká škola, socializace

Doporučené zdroje informací

GIDDENS, Anthony. Sociologie. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. Sociologie výchovy a školy. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.

HENDL J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

HEŘMANOVÁ, Eva a Pavel CHROMÝ. Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní reálie a kultura v regionech Česka. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-339-3.

KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ, ed. Teorie a nástroje vzdělávací politiky. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1260-7.

PRUDKÝ, Libor, Petr PABIAN a Karel ŠIMA. České vysoké školství: na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989-2009. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3009-7.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Lucie Kocmánková Menšíková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 2. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 2. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 11. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Význam vzdělání v současné společnosti" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Lucii Kocmánkové Menšíkové, Ph.D. za cenné rady a vedení bakalářské práce. Dále bych rád poděkoval mé rodině, která mne podporovala při psaní práce.

Vzdělání v současné společnosti

Abstrakt

Cílem této práce je zjistit, jaké jsou důvody, které vedou studenty k pokračování ve studiu na vysokých školách a k nestudiu řemeslných oborů.

V teoretické části jsou pomocí literatury nastudovány pojmy spjaté se vzděláním a vzděláváním. S rozšiřujícím se vzděláváním se navyšuje vzdělanostní struktura obyvatelstva a mění se jeho hodnoty. Přičemž současnou hodnotu vzdělání lze dle Kellera přirovnat k pojišťovně, jež chrání před sociálními riziky. Základní úlohu ve vzdělávání hraje rodina, jež utváří vazby ke studiu. Je nastudován vzdělávací systém v ČR jako součást sociální, vzdělávací politiky a jeho financování.

Sekundární a komparativní analýzou bylo zjištěno, že přibývá vysokoškoláků, jejichž poměr z 1% stoupl celkem na 12,5%. Naopak je zaznamenán úbytek struktury pracovníků s pouhým základním vzděláním či bez vzdělání, jež se za sledované období snížil na polovinu. Ubývá zájem o studium řemesel, počet učňů za školní rok 2019/2020 činil 86 075, kterých ještě za rok 2004/2005 činil 141 058. Průměrně je nejlépe ohodnocen vysokoškolák s příjmem 58 393,- Kč měsíčně, tato skupina tvoří nejmenší podíl nezaměstnaných v evidenci a v tomto případě platí pravidlo, čím vyšší vzdělání, tím lepší uplatnění na trhu práce. Bylo zjištěno, že na vzdělání je veřejností pohlíženo spíše dobře a vyšší vzdělání má dobrý vliv na spokojenost v životě člověka, kritický postoj veřejnost zaujímá ke středním odborným učilištím a její studenti považují praktickou výuku za nedostatečnou. Řemeslo je vnímáno společností dobře a řemeslník je v současnosti těžko dostupný.

Na základě empirického šetření bylo zjištěno, že studenti jsou ke studiu ovlivňováni svou rodinou, která je ve studiu podporuje. Získané studium jim představuje vidinu lepšího společenského a ekonomického postavení, to jim umožňuje doplnění potřebné kvalifikace pro lepší uplatnění na trhu práce. Studovat jim umožnila jejich inteligence, kterou disponují a studiem získávají status studenta, jenž jim poskytuje mnohé výhody. Dále bylo zjištěno, že studenti jsou převážně manuálně zruční, k manuálním dovednostem je vede zejména rodina, která je však ve studiu řemesel nepodporuje. Studenti by se tak v daných činnostech nerealizovali, protože si v tomto směru nepředstavují svou budoucnost.

Klíčová slova: vzdělání, studium, vysoká škola, socializace

The importance of education in contemporary society

Abstract

The aim of this work is to find what causes the students to focus on further studies at university instead of vocational works.

In the theoretical part we overview the literature and go over study methods connected to education. It argues that an increase of education of the wider population will lead to a change of values. Today's value of education in the words of Keller could be compared to an insurance company, which protects from social risks. The basic factor of education falls to family, which shapes the connection to education. The study focuses on the educational system of the Czech Republic as a part of social, educational policy and its financing.

The secondary and comparative analysis found a rising number of university graduates whose numbers rose from 1% to 12%. On the other hand, there is a recorded drop in the structure of workers with only a base education or without any education. Their numbers have dropped by half in the surveyed timeframe. There is lack of interest in crafting works, the number of apprentices in the 2019/2020 academic year was 86 075 which is considerably lower than 141 058 apprentices in the 2004/2005 academic year. On average, a University graduate makes 58 393 CZK per month. This group also makes up the smallest margin of the unemployed on record. This evidence would argue that higher the education, the better the opportunity on the job market. The study found that education is publicly viewed very positively and leads to more happiness in life. The public takes a critical view on secondary vocational schools and its students argue that their practical teaching is insufficient. Vocations are seen publicly as important work and craftsmen are currently in high demand.

Based on empirical study, it was found that students are mainly influenced by their family, which supports them in their studies. University education gives students a vision of better societal and economic status. Additionally it allows them to get a better qualification and a greater chance of employment in the job market. Studying allows students to gain more intelligence, and in gaining the "student status", they receive many benefits. Furthermore, it was discovered that students frequently possess manual labour skills which are typically supported by the family. Yet they do not support them in pursuit of vocation studies. Many students do not pursue these options as they don't see a future in them.

Keywords: education, study, university, socialization

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
3 Vzdělání v současné společnosti.....	12
3.1 Vymezení pojmů	12
3.2 Vývoj a hodnoty vzdělávání.....	14
3.2.1 Vzdělání dle J. Kellera a M. Trowa	15
3.2.2 Význam vzdělání v současnosti	18
3.2.3 Nehmotné kapitály v souvislosti se vzděláním.....	19
3.2.4 Vzdělání v souvislosti s rodinou a ekonomikou	21
4 Vzdělávací systém v ČR.....	23
4.1 Vzdělávání jako součást sociální politiky	25
4.2 Vzdělávací soustava	28
4.3 Financování vzdělávání v ČR	33
4.4 Shrnutí teoretické části	36
5 Sekundární a komparativní analýza o vzdělávání v ČR	37
5.1 Vzdělanostní struktura obyvatelstva ČR.....	37
5.2 Vzdělání obyvatel ČR a ekonomické souvislosti	40
5.3 Vzdělání pohledem ASMP z roku 2016.....	43
5.4 Shrnutí sekundární analýzy dat	45
6 Empirické šetření o důvodech studentů v pokračování ve studiu na VŠ.....	47
6.1 Výzkumné otázky a charakteristika dotazovaných	47
6.2 Analýza rozhovorů	48
6.3 Souhrn a interpretace dat získaných pomocí rozhovorů	53
7 Závěr.....	55
8 Seznam použité literatury.....	57
8.1 Tištěné dokumenty	57
8.2 Internetové zdroje.....	58
9 Seznam tabulek	59
10 Seznam obrázků	60
11 Přílohy	60

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce je „Význam studia v současné společnosti“. Jsme svědky obecně známého trendu narůstajícího počtu vysokoškolských studentů a absolventů vysokých škol, zatímco učňů a řemeslníků stále ubývá.

Ovšem jaké jsou aspekty pro studium studentů na vysoké škole? Je to ovlivněno sociálním prostředím jedince a jeho rodinným zázemím? Jde o skutečný zájem studentů o studium, specializaci, možný karierní a profesní růst související s lepší vidinou budoucnosti nebo jde o pouhé prodloužení mládí či nedostatečnou nabídku uplatnění na trhu práce po dokončení předchozího studia? Je dnešní mládež méně manuálně zdatná, že dobrý řemeslník je vzácností, přičemž vysokoškoláky se plní trh práce?

Vzdělávání lze chápat jako proces utváření osobnosti, ve kterém dochází k osvojování poznatků, dovedností a postojů, který se realizuje prostřednictvím školního vyučování. S tím souvisí i pojem edukace, která dle pana Průchy zahrnuje jak výchovu, tak i samotné vzdělávání a tím pádem i studium na vysokých školách. Z úrovně edukace pak vyplývá vzdělanost, kterou lze definovat jako celkový stav vzdělání v sociální skupině, například ve státu.

Ta je pro naši společnost velmi důležitá a je stále aktuálním tématem pro nás všechny. *„Domníváme se, že je žádoucí, aby co nejvíce lidí získalo vzdělání, po kterém touží. Čím kvalitnější takové vzdělání bude, tím lépe“ (Keller, a další, 2008).* Přitom s ohledem na státy, jež mají vyšší podíl vysokoškoláků zjistíme, že ani vyšší vzdělanost nevyřeší společenské problémy. *„Díky jejich zkušenosti víme, že ani zdvojnásobení podílu vysokoškoláků v populaci oproti našemu dnešnímu stavu existující problémy s nízkou konkurenceschopností či vysokou mírou nezaměstnanosti nevyřeší“ (Keller, a další, 2008).* Progrese vzdělanosti v rámci populace je obecně známa, avšak její příčiny již tolik ne. Z tohoto důvodu je dobré se touto problematikou zabývat. Jelikož i já jsem studentem a tím součástí tohoto šetření, tak je pro mne dané téma o to více zajímavější a osobní.

Velmi často přemýšlím nad smyslem, vývojem a celkovým významem mého studia, ve kterém se mísí právě i výše uvedené dílčí aspekty. Na základě tohoto faktu, jsem si dané téma vybral. Mým osobním důvodem je tedy zjistit, zdali ostatní studenti chápou význam vzdělávání na vysokých školách stejně jako já či jinak.

2 Cíl práce a metodika

Bakalářská práce se věnuje problematice studia v současné společnosti. Obecným cílem je zjistit, jaké jsou důvody, které vedou studenty pokračovat ve studiu na vysokých školách. To je zjistit důvody vedoucí spíše ke studiu vysoké školy namísto studia řemeslných oborů, neboť studentů v řemeslných oborech v současnosti ubývá a tím ubývá také dostupných řemeslníků na trhu práce. Přičemž cílem práce není věnovat se problematice nedostatku řemeslníků na trhu práce, ale právě důvodů vedoucí studenty právě k nestudiu řemeslných oborů.

Teoretická část bakalářské práce se zaměřuje na zpracování a prostudování literatury, odborných zdrojů a jiných pramenů na dané téma tak, aby byly vymezeny pojmy vztahující se k vzdělávání a jeho vnímání současnou společností v souvislosti s cílem daného tématu. Pojmy kultura, socializace, učení, znalosti, dovednosti, vlohy, vzdělání a vzdělávání, současná společnost, vzdělávací systém. Je vymezena organizační struktura vzdělávání jakožto součást sociální politiky ČR. Empirická část práce odpovídá na otázku „Proč studenti studují vysokou školu?“.

Sekundární analýzu tvoří propojení empirické a teoretické části, která jsou komparována s veřejně dostupnými daty o studentech, absolventech škol a řemeslnících ve významu jejich počtu, uplatnění na trhu práce, finančního ohodnocení, spokojenosti se svou pracovní a studijní aktivitou a výběrem tak důležité životní části ve smyslu rozvoje osobnosti.

Cílem empirického šetření této práce je zjistit, jaké jsou důvody studentů v pokračování ve studiu po ukončení střední školy, jaký význam pro ně má vysokoškolské vzdělávání. Z jakého důvodu se raději nevěnovali řemeslu a nenastoupili do pracovního procesu? Zda by v případě nepokračování ve studiu našli uplatnění na trhu práce?

Empirické šetření je zjišťováno pomocí polostandardizovaných rozhovorů s aktuálními studenty České Zemědělské Univerzity, konkrétněji studenty Provozně ekonomické fakulty. Jde tedy o výzkum kvalitativní. *„Zdrojem dat jsou přirozená prostředí (např. škola, třída); důraz je kladen na výklad zkoumaných jevů očima samotných aktérů; produktem je detailní popis často jednotlivých případů“* (Průcha, a další, 2003). Umožňuje danou problematiku zkoumat více do hloubky a snaží se zamezit statistickému zobecnění, jako je tomu často u metod kvantitativních. Data získaná terénním šetřením budou zpracována, analyzována, vyhodnocena a interpretována.

3 Vzdělání v současné společnosti

3.1 Vymezení pojmů

V této kapitole bakalářské práci autor věnuje pozornost vymezení základních pojmů spjatých se sledovanou problematikou. Jednotlivé pojmy jsou definovány pro lepší orientaci v této práci.

Kultura je společenská a selektivní věda, v tradičním pojetí definována jako třída věcí a jevů kultivujících a humanizujících člověka, ovšem co se moderního přístupu týče, ta je již vnímána jako celek (Heřmanová, a další, 2009). „*Moderní vědecká definice kultury (antropologická) již vnímá kulturu neboli civilizaci jako složitý celek, který zahrnuje vědění, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, které si člověk osvojil jako člen společnosti*“ (Heřmanová, a další, 2009). Člověk je součástí kultury a vytváří ji po celou dobu samotného vývoje lidstva, je tedy jejím produktem jak hmotným, tak nehmotným. Za hmotnou formu kultury se považují lidské výtvořiny (stavby, umělecká díla a podobně), tedy materiální produkty, zatímco nehmotná forma kultury tvoří spíše výsledky lidské činnosti (náboženství, jazyk, písmo, věda a umění), v tomto případě jde o takzvanou duchovní kulturu (Heřmanová, a další, 2009).

Z výše uvedeného je zřejmé, že kultura je člověkem osvojována, pěstována a předávána z generace na generaci ve společnostech, v kterých se jednatel nachází. Tento proces osvojování lze chápat jako určitý druh **socializace**.

Socializaci lze definovat jako: „*Celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti*“ (Průcha, a další, 2003). Pojem **hodnoty** lze definovat jako vše, čeho si člověk váží, cení a nabývá velkého významu, k jejich dosažení je jedinec ochotný něco obětovat (Diderot, 1999). *V sociálněpsychologickém pojetí subjektivní ocenění nebo míra důležitosti, kterou jedinec přisuzuje určitým věcem, jevům, symbolům, jiným lidem aj.* (Průcha, a další, 2003).

Kultura je tedy součástí **sociálního učení**. Jejím studiem se zabývá pro sledovanou problematiku významná sociologie – věda zabývající se společností (Průcha, a další, 2003).

Současná společnost nebo-li společnost moderní, vzniká s příchodem průmyslové revoluce, kde se mění sociální struktura společnosti (Maříková, a další, 1996). Ubírá se od teologických vír a metafyzických omylů a přikládá se důraz na systém vědění. Upouští

se od stavovských autorit tradiční společnosti a ve společnosti moderní již není hlavní prioritou válka mezi stavy, ale nové hodnoty. Mezi lidmi je využíváno především dobrovolné spolupráce – smluvních kontraktů (Keller, 1992). Velký sociologický slovník ji definuje takto: „*Společnost jako produkt radikálních změn, k nimž došlo v oblasti ekonomiky, mocenských vztahů, soc. uspořádání, stylu života i výkladu světa v zemích záp. Evropy a Sev. Ameriky od počátku novověku. Klíčovou úlohu v těchto změnách sehrála generalizace trhu, jenž se stal regulátorem chodu nejen veškeré ekonomiky, ale posupně i celé společnosti. V tomto smyslu stojí s. m. v protikladu k tradičním společenstvím*“ (Maříková, a další, 1996). Před tímto zlomem s příchodem průmyslové revoluce a přechodem do společnosti moderní existovala společnost tradiční. Ta nebyla orientována na trh a regulace probíhala bez ekonomických souvislostí (Keller, 1992).

Díky předávání vědění v moderní společnosti oproti tradiční společnosti se zkvalitňuje **vzdělání a vzdělávání**. Tyto dva pojmy se snadno zaměňují, proto je třeba pojmy rozlišit.

Pojem vzdělávání je proces, při kterém jsou získávány vědomosti formou poznatků, schopností, dovedností se záměrem integrace (začlenění) do určité společnosti a její kultury, tento proces tak přispívá k rozvoji dané společnosti. Lze ho zahrnout jako součást výchovy, jako typ učení a z hlediska sociologie jako určitý druh socializace, dále jako kulturní kapitál. Je to proces celoživotního **učení** (Maříková, a další, 1996).

Učení je možné chápat jako osvojování a utváření zkušeností v průběhu života jedince. Jsou to zkušenosti, které nejsou vrozené, ale získané v procesu osvojování. Dále ho lze chápat také jako psychický proces, jehož významným rozhodujícím prvkem je adaptace vůči jeho společenskému okolí a přírodě, zvládání a zdokonalování společenské a individuální existence (Průcha, a další, 2003). Druhý pojem vzdělání je úroveň vzdělávání, výsledek tohoto procesu, dosažená kvalifikace, jež je obvykle dokládána určitým certifikátem. S každým stupněm dosaženého vzdělání si obvykle jedinci otevírají širší možnosti, například začlenění do nových sociálních struktur. Vzdělání je určitým ukazatelem prestiže, jež je významným prvkem rozvoje jedince (Maříková, a další, 1996).z

Vzdělávací systém či soustava, díky kterému je umožněno vzdělávat se, probíhá obvykle pomocí vzdělávacích institucí. V užším směru ho lze tedy vzdělávací systém chápat pouze jako školství. Co se týče širšího směru, zde ho můžeme definovat jako systém řízení vzdělávání v zemi, jako nástroj sociální politiky ČR (Průcha, a další, 2003).

S procesem vzdělávání získáváme **vědomosti** (poznatky), které jsou obsahem učení, vzdělávání (Průcha, a další, 2003). S vědomostmi souvisí pojem **znalosti**, jež jsou vnímány spíše jako úroveň osvojení teoretických vědomostí (znalostí) v praktickém užití. Související pojem **dovednosti** je možné charakterizovat jako dispozice k určité činnosti, jež si jedinec osvojil učením (člověk si vhodným způsobem umí poradit s určitou činností). Následovně termín **schopnosti**, jež tvoří předpoklady k výkonu dané aktivity, ty se vyvíjejí na základě **vloh**, které jsou vrozenými dispozicemi, jedná se o mimořádné možnosti s kterými se člověk narodil (Hartl, 1993).

3.2 Vývoj a hodnoty vzdělávání

V této kapitole autor věnuje pozornost vývoji vzdělávání, shrnuje hodnotu vzdělávání, jeho funkce a současný charakter.

Vzdělávání z historického hlediska nebývalo snadno dostupnou a jednoznačnou možností, jako je tomu dnes. Do průmyslové revoluce bývalo dostupné pouze malé skupině lidí, kteří si to mohli dovolit. Do té doby všední podoba dětského vzdělávání ve velké většině případů probíhala pouze předáváním z generace na generaci, a to ve smyslu sociálních návyků a pracovních aktivit. Děti pomáhaly v domácnosti či na polích, přesně jak to dělávali jejich rodiče a na klasickou, pro nás samozřejmou gramotnost, nebylo ani pomyšlení, jelikož k jejich životu nebyla potřeba (Giddens, 1999).

Zlomovým bodem bylo vynalezení knihtisku, díky němuž tisk již nebyl tolik nákladný a začal se hojně využívat a objevovat i v životech prostých lidí. Díky tomu byla gramotnost v běžném životě obyčejných lidí již potřebná a začalo se objevovat školní vyučování. Zájem o vzdělávání rostl, ale do dnešní podoby se dostalo až po delším časovém období (Giddens, 1999).

S ohledem na sledovanou problematiku této práce, která se zaměřuje zejména na vyšší vzdělávání, a ne pouze na to obecné, základní, je tato kapitola dále doprovázena zejména koncepty vývoje vzdělání dle J. Kellera a L. Tvrdeho z publikace *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna* a myšlenkami M. Trowa, známého pro svůj koncept „od elitního přes masové k univerzálnímu studiu“, ve kterém uvádí vývoj terciálního vzdělání.

3.2.1 Vzdělání dle J. Kellera a M. Trowa

J. Keller a L. Tvrđý ve své knize *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna* využívají symbolických zkratk, vystihující jednotlivé období vzdělání společností, vztahujících se k vývojovým etapám vzdělání v Evropě.

M. Trow využívá pojetí elitního, masového a univerzálního studia. Tyto fáze jsou oddělovány zejména na základě populačního podílu vzdělávaných a jsou vztahovány k vzdělávacímu systému v USA (Pabian, 2008).

Oba tyto koncepty se vzájemně prolínají, ale nejsou úplně stejné vzhledem k vztahování k místně rozdílným kulturám.

Vzdělání jako chrám je vývojovou fází, kdy je škola vnímána jako chrám, který symbolizuje výjimečnost, něco nevšedního, nedosažitelného až posvátného. V této situaci bylo vyšší vzdělání dostupné pouze pro vyvolené. Pouze hrstka lidí mohla řídit všechny, kteří toto vzdělání neměli (většina), zde se uplatňuje politický rozměr. Ten, kdo měl v této době vysokoškolské vzdělání, měl jisté postavení, neměl konkurenci na trhu práce. Společnost v této době nahlížela na vysokoškolské vzdělání jako na něco nedosažitelného a výjimečného.

Tehdejší vzdělání bylo velmi úzce spjato s církví, která vzdělávání a tehdejší univerzity ovládala. Hlavní prioritou vzdělání nebylo studenty naučit praktickému vědění jako například medicínu, ale především formovat je, usměrňovat, potlačit jejich vlastní charakter a vštěpovat jim církevní pevné ideje (ctít autoritu). Činila tak se záměrem, aby církev nebyla ohrožena a studenti byly přínosem do tehdejší společnosti. (Keller, a další, 2008).

Vzdělání jako výtah symbolizuje pomyslný výtah, který po vystudování lidi přesune do vyšších sociálních vrstev. Studium je dostupné pro širokou veřejnost, a ne pouze pro politicky exponované osoby, jako tomu bylo doposud. Toto období se datuje ke konci 2. světové války, 50. – 60. léta 20 století, kdy dochází ke zlepšování životní úrovně a restrukturalizaci vzdělávacích systémů ve vyspělých zemích. S rychlým pokrokovým vývojem je požadována kvalifikace na nové pozice. Se zlepšující se životní úrovní je studium více dostupné. Hraje zde velkou roli sociální úloha státu, nejprve se plní trh práce ve veřejném sektoru lidmi s maturitou, dále vysokoškoláky. Je totiž silná poptávka po kvalifikovaných pracovnících a ti nachází uplatnění na vyšších pozicích a tím se přesouvají do vyšších sociálních vrstev. Společnost pohlíží na vzdělání jako na cestu k lepšímu životu (Keller, a další, 2008).

Vzdělání jako pojišťovna představuje pojišťovnu, jež má chránit před sociálními riziky v důsledku proměny společnosti. Toto období trvá od 70. let 20. století, zvyšuje se nezaměstnanost, společnost se v této fázi výrazně mění, trpí globálními problémy, mění se charakter práce, sociální úloha státu ztrácí na síle a z organizovaného kapitalismu se stává neorganizovaný. Vzdelání poskytuje konkurenceschopnost jedince na trhu práce, již se nejedná pouze o práci ve veřejném sektoru a stát tudíž není garantem úspěchu po vystudování. Tudíž společnost již vzdělání nevnímá jako spolehlivou cestu k lepšímu životu a blahobytu, ale spíše jako investici, která může být cestou k úspěchu.

Elitní systém vzdělání dle Trowera, bylo dostupné pouze úzké skupině lidí, jednalo se o vysoce postavené či nadané jedince, kterým bylo studium umožněno. V této kategorii je populační podíl na terciálním vzdělání možný do 15 %. Je zde utvářen vztah mezi studentem a učitelem, studenti se maximálně věnovali studiu a byli maximálně podporováni. Univerzity byly homogenního charakteru a moc se od sebe nelišily, vrcholným orgánem byl profesorský sbor a rektori. Studium vysokých škol v této etapě předpokládalo výborné znalosti a absolventi představovali jakousi elitu na rozhodovacích pozicích (Pabian, 2008).

Dalším systémem dle Towerova myšlení je **masové** vzdělání, které se objevuje s překlenutím 15% podílu vzdělávané populace do rozmezí 30-50 %. Studovat může každý, kdo úspěšně zakončil předchozí vzdělávání. Jsou rozšířeny možnosti studia, vyučuje se prostřednictvím přednášek a cílem je příprava na budoucí povolání, není zde již tak přímá vazba mezi vyučujícím a studentem. Lidé začínají studovat během zaměstnání či po nějaké době pracovního procesu a ne ihned po završení středních škol. Univerzity již nejsou tolik jednotné, jako tomu bylo dříve a zvyšuje se rozdíl univerzitních standartů. Struktura a organizace univerzit se mění a její správa se posouvá k legislativě a politice, vrcholným orgánem již není profesorský sbor, který ubírá na své autoritativní síle (Pabian, 2008). Toto období lze přiřadit ke Kellerově konceptu školy jako výtah.

K **univerzálnímu** systému terciálního vzdělání dochází s přelivem populačního podílu na vysokoškolském studiu nad 50 %, kdy se studium stává běžnou věcí ve společnosti. Ve společnosti dochází k rychlým změnám a technickému pokroku (Pabian, 2008). „*Univerzální terciární vzdělávání pak zvyšuje adaptabilitu většiny a potenciálně celé populace na neustálé sociální a technologické změny*“ (Pabian, 2008). Studenti mají širší možnosti volby vzdělání a formy jeho dosažení, objevuje se distanční studium a terciální vzdělání nabírá smysl celoživotního vzdělání, možnosti studia jsou totiž tak

volné jako nikdy předtím. Vzdělávání je čím dál více ovlivňováno veřejností, která si vybírá vzdělání s ohledem na to, co jí může poskytnout. Je to fáze ve které stačí pouze chtít studovat. Hlavní roli vrcholného orgánu řízení hraje stát, který celý vzdělávací systém řídí (Pabian, 2008). Univerzální systém lze přiřadit ke Kellerově konceptu škola jako pojišťovna.

Tabulka 1: Elitní, masové a univerzální vzdělávání dle M. Trowa

	Elitní 0-15 %	Masové 15-50 %	Univerzální Nad 50 %
postoje k přístupu	Privilegium původu a/ nebo talentu	Právo těch, kteří mají s určitou úroveň kvalifikace	Povinnost pro střední a vyšší třídu
funkce vysokého školství	Formování vědomí a charakteru vládnoucí třídy; příprava elit	Přenos dovedností; příprava širších technických a ekonomických elit	Adaptace „celé populace“ na rychlou sociální a technologickou změnu
kurikulum a formy výuky	Vysoce strukturované podle akademického a profesního pojetí vědění	Modulární, pružné a semi-strukturovaná uspořádání kurzů	Prolomení hranic a sekvencí kurzů; prolamování mezi sférou učení a praxe
studentská „kariéra“	„Sponzorování“ po ukončení sekundárního vzdělávání; studium bez přerušení až do získání titulu	Růst počtu později vstupujících do VŠ; zvyšování míry neúspěšnosti	Velmi posunutý věk vstupu do VŠ; rozostření hranice mezi formálním vzděláváním a praxí; častěji přerušované studium
institucionální diverzita a charakteristiky	Homogenita s vysokými a jednotnými standardy Malé komunity koncentrované v místě studia Jasně a neprostupné hranice	Všestranný charakter a diferencované standardy „Města inteligence“; promíchání místních a dojíždějících Hranice nejasné a prostupné	Vysoká diverzita bez jednotných standardů Skupiny studujících, z nichž někteří jen výjimečně nebo vůbec nebydlí v kampusech Hranice slabé nebo neexistující
rozhodovací mechanismus	„Athenaeum“ – malá elitní skupina; sdílené hodnoty a očekávání	Běžný politický proces založený na skupinových zájmech a stranických programech	„Široké veřejnosti“ zpochybňují speciální privilegia a výsady akademické sféry
standardy kvality	Široce sdílené, meritokratické a relativně vysoké	Proměnlivé; systém/ instituce se stává „holdingem“ různých typů akademických aktivit	Přechod od standardů k „přidané hodnotě“
přístup a výběr	Meritokratický úspěch založený na výkonu ve školním vzdělání	Meritokratické a „souhrnné“ programy k dosažení rovnosti vzdělávacích příležitostí	Otevřenost, důraz na rovnost podle skupinové příslušnosti (etnické, třídní apod.)
formy administrativy	Část úvazku akademiků („amatéři v administrativě“); volení/jmenování na omezenou dobu	Bývalí akademici, nyní plně zaměstnaní administrativou; široká a rostoucí byrokratizace	Specializovaní odborníci; manažerské postupy přijaté z oblastí mimo akademickou sféru
vnitřní řízení	„Služebně starší“ profesoři	Profesoři a mladší zaměstnanci; rostoucí vliv studentů	Zhroucení konsensu, vnitřní řízení neřešitelný problém; rozhodovací procesy se přesunují na politické instance

Zdroj: Prudký, a další, 2010, s. 19-20

3.2.2 Význam vzdělání v současnosti

Slovo význam je možné chápat jako hodnota, v této kapitole je tedy pojednáváno o tom, jakou hodnotu má pro dnešní společnost vzdělání.

Současná společnost je typická svými rychlými změnami v souvislosti se stále se vyvíjejícím technickým pokrokem. Tato skutečnost se odrazuje i na vzdělání, právě díky těmto rychlým změnám je vyvíjen čím dál tím větší tlak na jeho strukturu, dostupnost a informovanost. Význam vzdělání je v celospolečenském kontextu možné definovat z hlediska technologického pokroku, ekonomických a politických souvislostí (Havlík, a další, 2007).

Vlivem technologického pokroku přestalo být vzdělání pouhé učení od rodičů a roli učitele přebírají vzdělávací instituce. Vzdělání již totiž není pouhé předávání informací k budoucímu povolání, jelikož tempo neustálého vývoje a pokroku má za následky měnící se struktury povolání, zánik starých profesí a vznik nových. Tyto rychlé změny vyžadují flexibilitu, adaptaci a systém celoživotního vzdělávání (Havlík, a další, 2007). „*Vzdělání je spjato s typem dělby práce, kooperace a koordinace lidských činností, se vztahy lidí ve výrobě, v pracovní i mimopracovní sféře. Dynamika těchto procesů (zvláště „informační exploze“) mění i časové souřadnice lidského života – tempa, frekvence aktivit, jejich organizaci a strukturaci v mimopracovní době (např. soustavná příprava, rekvalifikace, náplň volného času)*“ (Havlík, a další, 2007). Je tedy zřejmé, že technologický pokrok neznamená pouhou technologizaci výroby, ale zasahuje v mnohem širším kontextu do sociálně ekonomických a politických souvislostí, které jsou vzájemně propojeny (Havlík, a další, 2007).

Význam vzdělání z ekonomických souvislostí je ovlivňováno především trhem práce, kde jsou požadováni pracovníci s daným vzděláním, kvalifikací. Význam se tedy ubírá ke studiu oborů, jejichž absolvování přináší cestu k oblíbeným profesím, které bývají lépe odměňovány. Ekonomické souvislosti se objevují jak na makrosociální, tak i na mikrosociální úrovni. Mikrosociální pohled zahrnuje sociální procesy ve školách a makrosociální směřuje na hodnoty celé společnosti. Ekonomický význam vzdělání je ukazatelem ekonomického rozvoje společnosti. Je to investice, která umožňuje cestu k lepšímu povolání a vstup do vyšších sociálních struktur (Havlík, a další, 2007).

Politický význam vzdělání řeší otázky podílu veřejných rozpočtů na vzdělání, přístupnosti vzdělání a jeho úloze pro jedince a společnost. Vzdělání je korigováno,

reformováno a vedeno státem, který vede určitou vzdělávací politiku. Ta může být ovlivňována idejemi daných vlád, které v nejvyšší míře ovlivňují kurikulum (Havlík, a další, 2007).

V současné společnosti je vzdělanost chápána jako cesta k lepšímu sociálnímu postavení a vede k spokojenosti. Absolventi vysokých škol mají ve společnosti nejvyšší předpoklad k tomuto cíli, tedy čím vyšší vzdělanost, tím lepší předpoklady. Vysokoškoláci se řadí mezi skupinu s nejmenší mírou nezaměstnanosti, mají nejlepší platové ohodnocení ve srovnání s méně vzdělanými a vykonávají autonomní práci nebo ji aspoň za autonomní považují ve srovnání s méně vzdělanou společností, jsou také nejvíce spokojeni se svou prací (Keller, a další, 2008).

Význam vzdělání roste s přesunem průmyslové ekonomiky do ekonomiky služeb, to má důsledek na hospodářské výstupy zemí.

Co se České republiky týče, zde je poměr vysokoškolských studentů ve výrazně nižších příčkách, dominujícími jsou vyspělejší státy Evropy. V České republice dominuje středoškolská vzdělanostní úroveň. Vzhledem k hodnotám šetření vzdělaných osob a jejich porovnáním s vyspělejšími státy, ve kterých je podíl vysokoškoláků výrazně vyšší lze konstatovat, že Čeští absolventi vysokých škol mohou vnímat vzdělání stále jako pojistku, která jistým způsobem chrání před sociálními riziky (Keller, a další, 2008).

3.2.3 Nehmotné kapitály v souvislosti se vzděláním

V této kapitole je pozornost věnována kontextu vzdělání a nehmotných kapitálů. S postupným vývojem společnosti se již přestal vnímat kapitál pouze z ekonomického pohledu jako hmotný, materiální ukazatel a začal se vyvíjet kapitál nehmotný. Mezi nehmotný kapitál lze zařadit kapitál sociální, kulturní a lidský (Kalous, a další, 2006). Ten se oproti hmotnému kapitálu nijak nespotebovává ani neopotebovává, naopak se s jeho užíváním rozšiřuje. Z pohledu sledované problematiky této práce je dále uvažováno o kapitálu kulturním, sociálním a lidským.

Lidský kapitál je možné chápat jako investice do vzdělání, jehož výnosem je následná vyšší odměna za práci vyžadující vyšší kvalifikaci (Petrušek, 2006). Díky této definici je tak blíže ekonomům než další nehmotné. *„Lze jej rozdělit na znalosti (tj. poznatky a informace, které jedinec má a které je schopen nějakým způsobem vyjádřit a komunikovat) a poznávací i výkonové dovednosti, které jsou aktuálními schopnostmi konkrétního člověka, a jako takové bezprostředně nepřenositelné“* (Veselý, 2006). Jeho

velikost přispívá nejen k příznivým ekonomickým důsledkům jedince a celé společnosti, ale také k osobní spokojenosti a sociálnímu blahobytu (Veselý, 2006).

Na základě zkoumání nerovností k dosažení vzdělání vytvořil Pierre Bourdieu pojem **kulturní kapitál**, který navazuje na kapitál lidský (Keller, a další, 2008). *Potomci vzdělaných rodičů jsou zvýhodněni oproti těm ostatním prostě již díky tomu, že je rodiče mohli od dětství uvádět do kultury, v jaké vyrůstali zpravidla i jejich učitelé. Rozdíl tohoto kulturního dědictví se promítají do studijních výsledků především při studiu společenskovědních oborů, tedy disciplín, které jsou ponořeny do sdílené kultury více než obory exaktní a technické* (Keller, a další, 2008). Dle Bourdieua lze konstatovat, že vzdělání, které posouvá jedince do vyšších sociálních vrstev je umožněno pouze těm, kteří mají vybudované předpoklady ke vzdělání díky příslušnosti rodin z vyšších sociálních struktur. Takto tedy může být chápán jako formy předpokladů k dosažení sociálního struktur (Maříková, a další, 1996). Dělí ho na kapitál vtělený (např. lidské znalosti) a objektizovaný (např. média). Kulturní kapitál je také možné chápat v demokratizačním smyslu, tedy jako proces rozvoje osobnosti pomocí kultury. V tomto případě obsahuje všechny latentní schopnosti, které jsou rozvíjeny, osvojovány a bourá tím sociálně společenské rozdíly, nerovnosti. V tomto pojetí je již chápán jako výsledek studia, a ne jako pouhý předpoklad či cestu k možnosti studovat (Maříková, a další, 1996). *Vzdělávání přináší kulturní kapitál a zároveň schopnost využívat jej* (Maříková, a další, 1996). Lze tedy uvést, že vzdělání je součástí kulturního kapitálu a vyjadřuje, jakou má velikost.

„**Sociální kapitál** je suma aktuálních i potencionálních zdrojů, které může určitá osoba využívat díky tomu, že se zná s druhými lidmi. Je to bohatství styků a známostí, které mohou být užitečné“ (Maříková, a další, 1996). Jeho výše je ovlivněna velikostí sítě kontaktů. S navazujícími kontakty je člověk obohacován, je jimi v podstatě vzděláván, pomocí vazeb získává nové informace. „*Sociální kapitál se týká členství a angažovanosti v elitních sociálních sítích nebo pohybu v rámci sociálních skupin, které jsou dobře propojeny*“ (Giddens, a další, 2013). Je chápán v mikrosociální a makrosociální rovině. Z hlediska mikrosociálního jde o vylepšení sociální pozice jednotlivce, který profituje na základě budování vazeb s jinými lidmi. Makrosociální přístup oproti tomu chápe sociální kapitál jako stav celé společnosti (Keller, a další, 2008).

S postupným vývojem společnosti se ubírá od kapitálu kulturního a klade se více důraz na kapitál sociální. Vysokoškolské vzdělání totiž přestává být zárukou úspěšné kariéry ve velkých firmách a s jejich postupným roztroušením a zrody nových menších

fírem je využíváno osobních konexí a příkládá se tedy vliv ke kapitálu sociálnímu. Je ale stále otázkou, zda je pro uplatnění na trhu práce lepší posilovat kapitál sociální či kulturní (Keller, a další, 2008).

3.2.4 Vzdělání v souvislosti s rodinou a ekonomikou

Rodina představuje skupinu osob, které jsou spjaty příbuzenskými vztahy a jejich dospělí členové mají odpovědnost za výchovu dětí (Giddens, 1999). Rodinu chápeme také jako primární skupinu, ve které se nejen od narození formuje osobnost (Havlík, a další, 2007). Jak uvádí Velký sociologický slovník, rodina je „nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejími hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje“ (Velký sociologický slovník, 1996).

V návaznosti na vysvětlení pojmu rodiny, je velmi důležité objasnit podstatu vztahu rodiny a školy. Vztah školy a rodiny vytváří základní kritérium pro tvorbu spolupráce mezi školou a rodiči. Budování tohoto vztahu je v dnešní době klíčovou oblastí vzdělávacího systému.

V neposlední řadě nesmíme opomenout vliv vzdělání rodičů na ekonomickou stránku rodiny. Na velmi jednoduchém příkladu lze vidět, jaký má vliv vzdělání rodiče na výši jeho platu. V České republice mají lidé s nejnižším stupněm vzdělání o 27 % nižší plat než lidé s vyšším sekundárním vzděláním a lidé s terciárním vzděláním pobírají o 76 % vyšší příjem než ti s vyšším sekundárním vzděláním, z výše uvedeného lze tedy konstatovat, že vzdělání rodičů je významné ve smyslu finanční rodinné stability. Vzdělání je pro existenci rodiny velmi důležité. Například návštěvou školy je tvořen návyk docházky do zaměstnání. V tomto případě jsou nejdůležitější složkou v celém systému rodiče, kteří své děti správně motivují k úspěšnému studiu.

Dle výzkumu sociologa Colemana lze uvést, že sociální a rodinné zabezpečení velmi významně ovlivňuje výsledky dítěte ve škole i budoucí kariéru (Rabušicová, 2004). *Identifikoval školu a rodinu jako dva zdroje dvou různých druhů vstupů do socializačního procesu. Škola v tomto pojetí produkuje příležitosti, požadavky a odměny, rodina produkuje postoje, motivaci a sebepojetí. Školní výsledky vznikají z interakce kvalit, které si dítě přenáší, které si dítě přenáší z domova do školy. Rodina tak podle Colemana vytváří stavební kameny, na nichž je možno budovat učení ve škole (Rabušicová, 2004).*

Ekonomické souvislosti výchovy a vzdělání se projevují především v konečném důsledku na trhu práce, kde jsou poptávány pracovníci s určitou kvalifikací (Rabušicová, 2004). Na trhu práce se střetává nabídka s poptávkou po výrobních faktorech. Podniky představují poptávku po VF, přičemž výrobní faktory představují vstupy podniků. Jedním z VF jsou domácnosti, tedy lidé, kteří jsou vlastníky práce, a tudíž představují její nabídku a vzdělání je jejím demografickým faktorem. Právě vzdělání, gramotnost a praxe ovlivňují kvalitu vstupu práce a mzdové ohodnocení, které je jasnou motivací ke studiu. Vzdělání je tedy jedním z předpokladů ke zvýšení kvalifikace pracovníka a v případě některých profesí vyžaduje zvláště roky studia, tuto investici do lidského kapitálu není každý ochoten a schopen podstoupit. V případě vyšší vzdělanosti lze tedy předpokládat vyšší ohodnocení vlastníků daného lidského kapitálu, tedy vyšší mzdové ohodnocení pro pracovníky s vyšším vzděláním. Je nutné však uvést, že mzdové ohodnocení ovlivňují i jiné faktory, jako je například omezenost nabídky (např. rizikové profese), a tedy ne vždy vyšší vzdělanost znamená vyšší ohodnocení viz výše uvedené. „*V tržní stratifikované společnosti se vzdělanější pravděpodobně umístí ve výhodnějším povolání, dalším kvalifikačním růstem si je nejen udrží, ale také na společenském žebříčku stoupají. Jsou ovšem případy, pro něž tato tendence neplatí (např. učitelé)*“ (Rabušicová, 2004).

Ovšem příkladně v souvislosti se vzděláním lze uvést srovnání lékaře s prodávacem v supermarketu. Jelikož lékaři vyžadují vyšší vzdělání a jejich nabídka je oproti profesi prodáváče výrazněji omezena, nalezne spíše lepší uplatnění a ohodnocení nežli v případě prodáváče, jehož potřebné vzdělání není tak vysoké a nabídka této profese není takto omezena, jako v případě lékařské profese (SAMUELSON, a další, 2007). V těchto případech platí, že vzdělání zpřístupňuje cestu k vyšším příjmům.

Ekonomické souvislosti se projevují ale i v prvotních fázích při výběru studia po ukončení základní školy. Při tomto výběru studijního směru hraje významnou roli rodina a její rozpočet. Rodinný rozpočet tak ovlivňuje vzdělání svých dětí, jelikož musí uvažovat o nákladech a efektech vzdělávání (Rabušicová, 2004).

Dle těchto myšlenek je jasné, že vzdělávání a rodina spolu úzce souvisí. Vzdělanější rodiče vytváří lepší rodinnou stabilitu, mají větší rodinný rozpočet a ovlivňují tak vzdělávací rozvoj svých potomků, mají vyšší předpoklady pro jejich podporu ve vzdělávání. Rodinu je možné chápat jako jeden ze zdrojů financování vzdělávání. Rodina významně ovlivňuje budoucí ekonomický blahobyt.

4 Vzdělávací systém v ČR

Vzdělávací systém z hlediska státního řízení vzdělání v České republice je systém veřejné politiky¹ a součástí sociální politiky² (Potůček, 2005). Sociální politiku lze rozčlenit na politiku zaměstnanosti, sociálního zabezpečení, zdravotní politiku, rodinnou politiku, bytovou politiku a vzdělávací politiku (Krebs, a další, 1997). Jelikož je tato práce zaměřena na vzdělání a vzdělávání, je tedy pozornost věnována sociální politice a vzdělávací politice, která je její součástí.

Sociální politiku lze dle přístupu dělit na aktivní, která má preventivní charakter a snaží se předejít vzniku sociálních problémů a přístup pasivní, který již vzniklé problémy řeší. Má funkci³ ochrannou, rozdělovací a přidělovací, homogenizační, stimulační a preventivní (Potůček, 2005).

Tabulka 2: Funkce sociální politiky

Ochranná funkce	řeší problémy zapříčiněné sociálními událostmi odstraňuje či reguluje jejich dopady na společnost i jednotlivce
Rozdělovací a přerozdělovací funkce	založena na principu rozdělování a přerozdělování financí, šancí a začleňování jedinců do společnosti vyrovnává společensko-ekonomické nerovnosti v systému snižuje sociální rozdíly součást hospodářsko-politického systému státu rozděluje dávky či důchody pomocí daní
Homogenizační funkce	vyrovnává příjmové rozdíly stanovuje životní minimum
Stimulační funkce	cíleně ovlivňuje sociální procesy ve společnosti (např. snížení podpory) cíleně ovlivňuje společenské jednání
Preventivní funkci	sociální ochrana, pomoc v nepříznivých situacích

Zdroj: Vlastní zpracování Potůček, 2005, s. 247-248

SP uplatňuje principy sociální spravedlnosti, solidarity, subsidiarity, a participace.

¹ Neexistuje jedna obecně sdílená definice veřejné politiky (public policy) nebo politických studií (policy studies). Peters definuje veřejnou politiku jako „souhrn činností vlády přímo nebo nepřímo působících na občany, operující na třech úrovních: politická rozhodnutí, produkty politiky a důsledky politiky“. V jiném pohledu veřejná politika zkoumá to, co již ve 30. letech 20. století vymezil Dewey jako „veřejnost a její problémy“. Dunn předpokládá, že analýza politiky (policy analysis) je „aplikovanou sociálněvědní disciplínou, která užívá multidisciplinárních metod zkoumání a zdůvodňování k produkci a zpracování politicky relevantních informací použitelných v příslušných politických rámcích k řešení problémů veřejné politiky (Potůček, 2005).

² Předběžně a velmi obecně lze říci, že jde o politiku, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života (Krebs, a další, 1997). Většinou institucionálně zakotvené záměrné úsilí vyjádřené specifickými programovými cíli, aktivitami a prostředky, směřující k ochraně, reprodukci a rozvoji sociálního systému nebo jeho částí, skupin a jednotlivců (Potůček, 2005).

³ Funkcí obecně rozumíme schopnost sledovat a realizovat určitou vědomou činnost a úkoly a uspokojovat tím specifické potřeby (Potůček, 2005).

Tabulka 3: Principy sociální politiky ČR

Sociální spravedlnosti
rozdělení prostředků a předpokladů k dosažení suverenity a bezpečí sociálního státu každému stejně: spravedlivý poměr ve společnosti, stejné finanční ohodnocení za stejnou práci každému podle jeho potřeb: nutnost autority, definuje potřeby lidí a každému podle jeho zásluhy zásada života: celospolečenská prosperita
Solidarity
přerozdělování státních financí mezi generacemi a mezi vyššími a nižšími sociálně postavenými skupinami
Subsidiarity
odpovědnost a spoluodpovědnost (podpora, pomoc) dle možností určitého subjektu iniciativa jednotlivce, rodiny a dalších aktérů stát vytváří podmínky pro aktivitu a iniciativu subjektů
Participace
možnost aktivní účasti politického dění možnost účasti politického systému a jeho tvorby a realizace

Zdroj: Vlastní zpracování dle Potůček, 2005, s. 248-250

Sociální politika ovlivňuje sociální strukturu společnosti, sociální realitu, buduje celospolečenské životní podmínky a zajišťuje rovné podmínky, hlavní řídicí úlohu hraje stát (Krebs, a další, 1997).

Jak sociální politika, tak politika vzdělávací prošla mnoha změnami zejména v období tzv. transformace po roce 1989, tedy období přechodu z centralizovaného socialistického systému na systém decentralizovaný, do demokratického prostředí tržní ekonomiky. Sociální politika před tímto obdobím v dnešní podobě neexistovala. V socialistické ideologii totiž neexistovala nezaměstnanost, chudoba a jiné sociální problémy. Stát pomocí politiky plné zaměstnanosti a cenových dotací odstraňoval základní sociální problémy, tím se snažil udržet celospolečenské rovné postavení obyvatel, a tudíž sociální politika nebyla koncipována tak, jako je tomu dnes. S přechodem do nového systému začali vznikat problémy, jako je právě nezaměstnanost, a s těmito novými problémy se vyvíjí sociální politika jako záchranná síť, která z prvo počátku přichází především se svou ochrannou funkcí a s dalším vývojem se dopracovává do dnešní podoby (Krebs, a další, 1997).

Vzdělávací politika před obdobím transformace byla velmi ovlivňována socialistickou ideologií, snažila se vstřípnit politické ideje tehdejší doby, jež velice významně působila na obsah vzdělávání a promítala se negativně na kvalitu vědění. Vzdělávání bylo centralizovaně řízeno státem, který ho významně zjednotvářil. Politická příslušnost měla významný vliv na přístup a výsledky vzdělávání (zejména toho vyššího), tedy v tomto období nelze hovořit o rovnosti přístupů a šanci ke vzdělání. Základní školy byly obsahově

na úplně stejné úrovni. Docházelo ke zkracování školní docházky, což komplikovalo jak rozhodování o budoucím životě ještě o rok mladších jedinců, než je tomu dnes, tak připravenost na další studium. Střední školy byly často velmi neúčelně specializované, a tak nepraktické co se využití znalostí v praxi týče, studijní programy byly často nepromyšlené a nefunkční. Vysoké školy byly unifikovány, ubíralo se od vědních oborů, které byly cíleně vytěsňovány. Vzdělávací systém opomínal počítačovou gramotnost a jazykovou výuku a proces celoživotního vzdělávání byl spíše na základní úrovni (Krebs, a další, 1997).

Po roce 1989 již stát nevlastní monopol v oblasti vzdělávání a vláda prostřednictvím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy určuje spíše učební standardy a dohlíží na jeho strukturu a kvalitu. VS je legislativně ukotven, práva a povinnosti v souvislosti se vzděláváním jsou dány Listinou základních práv a svobod, která je součástí Ústavy ČR a určuje právo na bezplatné vzdělání v základních, středních a vysokých školách, ukládá povinnost školní docházky. VS poskytuje formální vzdělání prostřednictvím vzdělávacích institucí. Nově vznikají soukromé školy a církevní a z hlediska financování se objevuje placené školné. Školy se stávají autonomními. Vzdělávací systém podléhá větší svobodě a studentům se otevírají možnosti širší volby vzdělávání, je celosvětově otevřený. Odstraňuje se významný politickoideologický vliv na obsah vzdělávání, mění se struktura jejich financování. Uplatňuje se rovnost přístupu ke vzdělání a zvyšuje se jeho rozmanitost, rozšiřuje se koncept celoživotního učení. S narůstajícími nároky na informovanost vznikají nové koncepty, zvyšuje se jeho kvalita. Vzdělávání je s přechodem do tržního prostředí spjato a ovlivňováno trhem práce (Krebs, a další, 1997).

4.1 Vzdělávání jako součást sociální politiky

Vzdělávací politika jako nástroj sociální politiky je státem koncipována, organizována a financována záměrně, jelikož celospolečenská vzdělanost státu přináší kladné externality. Lze ji zařadit jako aktivní nepřímý nástroj SP. Vzdělávací politika přispívá k sociálnímu rozvoji jedince a celé společnosti, a ovlivňuje tak celospolečenskou strukturu, životy jednotlivců a přispívá ekonomickému rozvoji a vývoji. Snižuje riziko chudoby a napomáhá lepšímu začlenění na trhu práce a tím například snižuje riziko chudoby (Krebs, a další, 1997). *„Cílem vzdělávací politiky je zabezpečit rozvoj poznávací a duchovní kapacity populace, jejího poznatkového a dovednostního fondu a zabezpečit i rozvíjet morálněhodnotové orientace lidí. Zabezpečit, aby vzdělávací systémy vyhovovaly*

požadavkům společnosti založené na znalostech. *Vzdělání jako fenomén je výsledkem dvou vzájemně souvisejících procesů*“ (Krebs, a další, 1997). A to sice:

Výchovy – formativní proces, je utvářena osobnost jedince, jeho charakter a morální hodnoty. Je velmi důležitá z hlediska rozvoje jedince (Krebs, a další, 1997).

Vzdělávání – proces, při kterém jsou získávány poznatky a dovednosti, jde o informační obohacení jedince. Má instrumentální a kultivační povahu (Krebs, a další, 1997).

Výsledkem těchto procesů je vzdělání, které není tržním zbožím a není hmotně měřitelné. Důležitý je jeho objem, struktura, kvalita a obsah. Struktura může být rozčleněna a chápána jako stupeň dosaženého vzdělání či jeho směr. Je součástí hospodářského života ČR, přispívá k celkovému kulturnímu rozvoji, k rozvoji osobnosti a významně ovlivňuje kvalitu života. Vzdělávací politiku nelze chápat jako pouhou přípravu na budoucí povolání a vnímat ji jako státní řízení vzdělávání směřované k získání **kvalifikace**. Ta není tvořena pouze vzděláním, ale představuje i mimo vzdělávací procesy, získané schopnosti spojené s vykonáváním určité práce. Vzdělávací politika ovlivňuje kvalitu života jedinců a celé společnosti (Krebs, a další, 1997).

Vzdělání má preventivní, nápravnou, socializační, produktivní, ekonomickou a sociálně-kulturní funkci (Krebs, a další, 1997).

Tabulka 4: Funkce vzdělání

Preventivní funkce	Nástroj k získání zaměstnání, plnění společenských rolí a rozvoji osobnosti
Nápravná funkce	Korekce existujících problémů
Ekonomická funkce	Vzdělání jako výrobní faktor, ovlivňuje pracovní schopnosti a předpoklady
Sociálně-kulturní funkce	Ovlivňuje lidskou osobnost, vztahy mezi lidmi a společnost
Socializační	Vliv na formování člověka
Produktivní	Budování předpokladů pro budoucí povolání a produktivitu práce

Zdroj: Krebs, a další, 1997, 452-453

„Význam ekonomických i sociálně-kulturních souvislostí vzdělání stále narůstá. Ryze ekonomické zřetele, jakkoli jsou významné a důležité, nejsou samy o sobě postačující. Proto vzdělání jako takové, všemi svými účinky, se stává rozhodující strategickou podmínkou rozvoje každé společnosti (v ČR i významným strategickým momentem konverze společnosti), a to nejen ve smyslu ekonomickém, vědecko-technickém, ale i ve smyslu duchovním a mravním“ (Krebs, a další, 1997).

VP je také spjata s politikou zaměstnanosti, v tomto případě významně působí na trhu práce. Je nástrojem pro zmírnění ekonomických rizik (například pomocí

rekvalifikace), přispívá k efektivnosti na trhu práce a obecně k řešení stále se opakujících problémů v ekonomických, společenských a mnoha dalších oblastech. Uplatňuje principy celoživotního učení, rovných šancí přístupu ke vzdělání, individualizace a diferenciaci ve vzdělání a internacionalizace ve vzdělání (Krebs, a další, 1997).

Princip celoživotního učení: „*Jednotná definice celoživotního učení či vzdělávání neexistuje. Nejjednodušeji ho lze vymezit jako veškeré aktivity vedoucí k získávání, rozšiřování, obnovování a zdokonalování znalostí, dovedností, zvyšování kvalifikace a osvojování nejnovějších poznatků během života jedince bez ohledu na jejich konkrétní podobu (tzn. bez ohledu na místo, způsob či průběh realizovaných činností)*“ (Krebs, a další, 1997). S vlivem neustále se měnící společnosti, pokroků, restrukturalizace profesí a čím dál tím vyšších nároků na informovanost je kladen důraz na vzdělání. S tímto rychlým společenským tempem ovšem již nestačí pouhé absolvování studia a následné ukončení procesu vzdělávání se. Člověk se musí neustále učit novým věcem a tento fakt vzdělávací politika uplatňuje a vytváří pro něj vhodné podmínky a prostředí.

Princip rovných šancí přístupů ke vzdělání, který je, jak již z názvu vyplývá založen na rovnosti přístupu ke vzdělání. To znamená, že každý občan ČR má mít stejnou šanci vzdělávat se a tento přístup se vzdělávací politika snaží zabezpečit.

Princip individualizace a diferenciaci vzdělávání je zakládán na možnosti vzdělávat se dle individuálních potřeb jedinců, podle jejich možností a schopností. Vzdělávací politika tedy umožňuje vzdělání různých směrů, zaměření a cest prostřednictvím různorodých vzdělávacích institucí.

Princip internacionalizace ve vzdělávání znamená vést vzdělávání na nadnárodní úrovni, přispívat k rovnosti kultur, posilovat vzájemnou integraci a mezinárodní spolupráci (Krebs, a další, 1997).

Cílem vzdělávací politiky je zajistit kvalitní vzdělání a jeho spravedlivý přístup.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy formuje vzdělávací politiku pomocí konceptů a vzdělávacích strategií. Nejznámějším konceptem je Národní program vzdělávání: bílá kniha.

Bílá kniha je národní program rozvoje školství a vzdělávání v České republice. Opírá se rovněž o analýzu obecných trendů, které se dlouhodobě uplatňují v zemích Evropské Unie i v ostatních vyspělých zemích světa (MŠMT, 2001). Formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty

k práci škol. Tyto koncepty vytváří a zpracovává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a tím určuje a řídí vzdělávací systém v ČR.

Cílem Bílé knihy bylo stanovení dlouhodobé strategie vzdělávání, tak aby systém školství a vzdělávání byl funkční, srozumitelný a naplňoval úlohu demokratického státu. „*Národní program rozvoje vzdělávání se ztotožňuje se stanoviskem, že vzdělávání musí být prioritou sociálně-ekonomického rozvoje České republiky, protože rozhodujícím způsobem ovlivňuje lidský a sociální kapitál společnosti, hodnotovou orientaci lidí i kvalitu jejich každodenního života*“ (MŠMT, 2001). Dalšími koncepty jsou například: zelená kniha, strategie vzdělávací politiky 2020, strategie digitálního vzdělání do roku 2020, volební strategie do roku 2030.

Autor se zamýšlí nad častými změnami ve vedení MŠMT. Zda má tato častá personální změna vliv na chod, rozvoj a stabilitu vzdělávací politiky s ohledem na rozvíjející se, měnící se a postupující koncepty vzdělávání společnosti. Je tedy smysluplné tvořit dlouhodobé vzdělávací strategie a koncepty, s rychle se měnící politickou scénou měnící i strukturu MŠMT často staré programy zanikají vznikají nové a nové?

4.2 Vzdělávací soustava

Vzdělávací instituce jsou součástí vzdělávací soustavy. Školy realizují vzdělávání podle vzdělávacích programů, jejich náležitosti jsou ve školském zákoně (MŠMT, 2009).

Školy se člení podle dosaženého stupně vzdělání, dle charakteru poskytovaného vzdělávání na tyto typy: mateřské školy, základní školy, střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy, základní umělecké školy, jazykové školy s právem státní zkoušky a vysoké školy (MŠMT, 2009). Vrcholným orgánem vzdělávací soustavy je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Úroveň vzdělání je klasifikována v systému ISCED.

Tabulka 5: Organizace vzdělávání a klasifikace ISCED

Preprimární		mateřské školy, předškolní vzdělávání	ISCED 0
Primární		základní školy	ISCED 1
Sekundární	Nižší	základní školy, gymnázia, konzervatoře	ISCED 2
	Vyšší	základní školy, střední školy odborné, učiliště, gymnázia a konzervatoře	ISCED 3
Postsekundární		pomaturitní rozšiřovací vzdělávání, nástavbová studia, zkrácená studia pro získání středního vzdělání	ISCED 4
Terciální	První stupeň	bakalářské a magisterské studium	ISCED 5
	Druhý stupeň	doktorské studium	ISCED 6

Zdroj: Vlastní zpracování dle Průcha, 1999; 141 a Kalous, a další, 2006; 16 a dle MŠMT, 2009, s. 8

Tabulka 6: Správa vzdělávacího systému

MŠMT jako orgán státní správy ve školství	odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy rozděluje finanční prostředky ze státního rozpočtu stanovuje kvalifikační předpoklady a pracovní podmínky učitelů určuje rámcový obsah předškolního až středního vzdělání schvaluje vzdělávací programy vyšších odborných škol
Kraje	zřizují střední školy (ISCED 3) zřizují konzervatoře (ISCED 2, ISCED 3, ISCED 5) zřizují vyšší odborné školy (ISCED 6).
Obce	zřizují mateřské školy (ISCED 0) zřizují základní školy (ISCED 1, ISCED 2) zajišťují povinnou školní docházku
Autonomie vysokých škol	zpravidla právnické osoby s vysokým stupněm autonomie samospráva v oblasti: pracovněprávních vztahů, hospodaření tvorba a uskutečňování studijních programů akreditovaných Národním akreditačním úřadem pro vysoké školství

Zdroj: Zpracování dle Eurydice

Celý vzdělávací systém ČR je legislativně ukotven školským zákonem 561/2004 Sb. a zákonem o Vysokých školách 111/1998 Sb. VS je strukturována od nejnižších úrovní vzdělávání až po ty nejvyšší.

Preprimární vzdělávání

Mateřské školy poskytují předškolní vzdělávání dětem ve věku od 3 do 6 let, kdy v současné době je od 5. roku věku dítěte povinná docházka do MŠ (MŠMT, 2009). „Zákonný zástupce dítěte je povinen přihlásit dítě k zápisu k předškolnímu vzdělávání (§ 34odst. 2) v kalendářním roce, ve kterém začíná povinnost předškolního vzdělávání dítěte. Dítě, pro které je předškolní vzdělávání povinné, se vzdělává v mateřské škole zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má dítě místo trvalého pobytu, v případě cizince místo pobytu (dále jen „spádová mateřská škola“), pokud zákonný zástupce nezvolí pro dítě jinou mateřskou školu nebo jiný způsob povinného předškolního vzdělávání podle odstavce 5. Je-li dítě přijato do jiné než spádové mateřské školy, oznámí ředitel této školy tuto skutečnost bez zbytečného odkladu řediteli spádové mateřské školy“ (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)).

Malé děti se prvotně začleňují do sociálních skupin, do kolektivu a připravují se tak na nástup do základních škol (Krebs, a další, 1997). Cílem předškolního vzdělání je podpořit citový, rozumový a tělesný rozvoj osobnosti dítěte.

Primární a sekundární vzdělávání

Základní vzdělávání

Základní vzdělání můžeme rozčlenit na primární a nižší sekundární vzdělání. Do základních škol jsou přijímáni děti, které k 1. září dovršili 6 let věku (MŠMT, 2009).

Povinnou školní docházkou je základní škola, kde se jedinci učí nejprve základní gramotnosti a dále rozvíjejí své znalosti na pokročilejší úroveň tak, aby měli základní vzdělání a byli schopni pokračovat ve studiu, jak tomu ve většině případů bývá (Krebs, a další, 1997). „*Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku (dále jen "povinná školní docházka")*“ (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Základní škola je dělena na první stupeň (primární), který trvá 5 let a žáci se dále mohou rozhodnout studovat na gymnáziích podle jejich studijních výsledků a druhý stupeň (nižší sekundární), další čtyřleté učení, na jejímž konci žáci ukončují základní studium a mohou se rozhodnout, zda chtějí pokračovat ve studiu či nikoliv, to již není povinností (Krebs, a další, 1997).

Vyšší sekundární vzdělávání

Studium vyššího sekundárního vzdělávání je umožněno žákům, kteří úspěšně ukončili základní studium. Žáci se mohou rozhodnout v pokračování na středních školách odborných, všeobecných a úplných odborných. Ty jsou většinou přijímáni na základě výsledků přijímacích zkoušek, přičemž ale přijímací zkoušky nejsou pro střední školy povinností. Střední všeobecné vzdělání poskytují gymnázia, která jsou předpokladem pro budoucí studium na vysokých školách. Studium odborných škol poskytuje vzdělání v určitém směru (například ekonomickém – obchodní školy, technickém – průmyslové školy), tyto školy také umožňují navazující studium na vysokých či vyšších odborných školách. Jak studium gymnázií, tak škol odborných je ukončeno maturitní zkouškou. Ovšem střední odborná učiliště jsou z drtivé většiny soustředěna především na vyučení řemesel, jsou zakončována odbornou zkouškou a předpokladem po studiu je výkon dělnických povolání, a tudíž neumožňují následné studium vysokých škol až na výjimky (Krebs, a další, 1997). Tyto výjimky představují učiliště, jež umožňují takzvané „nástavbové studium“, v těchto případech se tříleté studium prodlužuje ještě o jeden rok a je zakončováno maturitní zkouškou. Těmto jedincům je posléze také umožněno pokračovat ve studiu, ale není jeho předpokladem ani přípravou.

Délka studia činí obvykle 3-4 roky. Cílem středoškolského studia je prohloubit své základní znalosti a dovednosti, směřovat vzdělání k vyšší odbornosti (MŠMT, 2009).

Terciární vzdělávání

Před transformací vzdělávací politiky ČR roku 1989 zahrnoval pojem vysokoškolské studium univerzity. V té době byl tehdejší vzdělávací systém porovnáván s mezinárodními vzdělávacími systémy a dospělo se k závěru, že tento pojem není dostačující a byl nahrazen pojmem: terciární vzdělávání. Ten je součástí vzdělávací klasifikace ISCED 1997 a zahrnuje i vysokoškolské vzdělávání (Průcha, 1999). Dle zákona o vysokých školách jsou vysoké školy členěny na univerzitní a neuniverzitní.

Neuniverzitní terciární vzdělávání: Lze chápat jako přípravu na budoucí vysokoškolské studium či povolání. Toto vzdělávání neodpovídá vysokoškolskému studiu, a tudíž není ani oceňován diplomem a neopravňuje získat vysokoškolský titul. Jde o 2.-3. leté studium vyšších odborných škol (Průcha, 1999). Ty umožňují navazující studium po středních školách a jsou zakončeny absolutoriem (Krebs, a další, 1997).

Univerzitní terciární vzdělávání: Lze definovat jako studium univerzity. Vysoké školy univerzitní umožňují studium bakalářského, magisterského a doktorského programu. Oproti tomu neuniverzitní vysoké školy nabízí většinou bakalářské studium, ale dle zákona není studium vyšších programů vyloučeno. Univerzitní vysoké školy jsou děleny na fakulty (Průcha, 1999). Na těchto univerzitách je zavedeno tří stupňové studium (Boloňská deklarace) (MŠMT, 2009).

Bakalářské studium obvykle trvá 3-4 roky, je zakončován obhajobou bakalářské práce a státními závěrečnými zkouškami, je přípravou na budoucí pracovní proces či navazující magisterské studium. **Magisterské studium** navazuje na program bakalářský, doba studia je obvykle 1–3 roky, studium je založeno na teoretických poznatcích, vědeckém poznání, výzkumu, vývoji a na využití studia v praxi (MŠMT, 2009).

Obvyklá doba tohoto studia je nejméně 3 a nejvíce 7 let a v obou případech klasifikační úroveň odpovídá ISCED 5A (MŠMT, 2009).

Doktorské studium, jež navazuje na studium magisterské, je založeno na vědeckém bádání, tvořivosti v oblasti výzkumu a vývoje nebo na teoretickou tvorbu v oblasti umění. Obvyklá doba studia je 3-4 roky, po úspěšném doktorském studiu je hodnota vzdělání na klasifikační úrovni ISCED 6 (MŠMT, 2009).

Podmínkou studia na univerzitě bývá úspěšně složená přijímací zkouška a maturita (MŠMT, 2009). „*Vzdělávání dospělých zahrnuje všeobecné, odborné, zájmové a jiné vzdělávání*“ (Eurydice, 2021).

V případě vysokoškolského vzdělávání z hlediska organizace místa a času lze studovat i kombinovanou formou, tzn. dálkové studium, tedy student není denně přítomen na vyučování, jako tomu je při studiu prezenčním. Další formou je večerní vzdělávání, kdy studium probíhá ve večerních hodinách v objemu 10-18 h týdně a forma distanční, tedy studium s využitím IT technologie. Tato forma vzdělávání je v dnešní době s ohledem na pandemii koronaviru hojně využívána.

Vysoké školy je možné rozdělit na soukromé, veřejné, státní a církevní. Rozlišovacím aspektem je jejich financování a hospodaření. **Veřejné** VŠ jsou financovány státem dle státního rozpočtu, **státní** VŠ jsou dotovány jejich zřizovateli a **soukromé** či **církevní** mají právo na školné, které není nijak regulováno (MŠMT, 2009).

Dalším typem jsou školy specializované, které jsou určeny postiženým dětem vyžadující zvláštní pozornost, péči a přístup, které v obvyklých školních institucích nejsou těmto jedincům umožněny.

4.3 Financování vzdělávání v ČR

Vzdělávací systém ČR jakožto nástroj sociální politiky je dominantně financován státním rozpočtem (Krebs, a další, 1997). Je tedy součástí fiskální politiky, vzdělávací soustava je totiž významně financována pomocí státních výdajů. MŠMT v tomto úhlu pohledu určuje systém financování VS, předkládá návrhy do státního rozpočtu, rozděluje, přerozděluje a přiřazuje přímo i nepřímo finanční prostředky jednotlivým institucím a vzdělávacím programům, stanovuje pravidla financování a kontroluje jejich správné využití (MŠMT, 2009).

V rámci regionálního, tzn. předškolního a školního vzdělávání (upravených školským zákonem) jsou členěny výdaje na investiční a neinvestiční. Neinvestiční výdaje zahrnují přímé náklady a provozní výdaje. Pod přímými náklady si lze představit např. platy a mzdy pracovníků, výdaje na vzdělávání pedagogů a učební pomůcky. Tyto náklady jsou hrazeny ze státního rozpočtu. Provozní výdaje jsou hrazeny svými zřizovateli, tedy veřejné školy obcemi a kraji, státní školy ministerstvem školství, církevní náboženskou společností a soukromé samosprávnými osobami. Přičemž v případě veřejných škol je hlavním zdrojem těchto financí přerozdělení daní opět ze státního rozpočtu (jež je vnesen do rozpočtu kraje či obce). Rozpočtově jsou dotovány i soukromé, církevní a státní školy, které jsou však dotovány i z jiných zdrojů. V případě investičních výdajů opět platí financování ze strany zřizovatele, jež jsou financovány ze zřizovatelských rozpočtů (obecní, soukromé).

Systém financování přímých výdajů veřejných škol má od roku 2020 novou podobu, tzv. normativně nákladovou (dříve normativní financování na žáka). MŠMT kalkuluje a stanovuje přímé výdaje pro jednotlivou školu a pedagogy školních družin na kraje. Následně krajský úřad doplní dokalkuluje propočet MŠMT o prostředky na školské služby pomocí krajských normativů (nezahrnuje pedagogickou práci v družinách). Tento systém má vliv na mateřské, základní a střední školy, konzervatoře a práce pedagogů ve školních družinách. V případě základních uměleckých a vyšších odborných škol zůstává starý systém financování na žáka s tím rozdílem, že je stanoven centrálně přímo MŠMT (EURYDICE, 2021).

Státním rozpočtem jsou financované i podpůrné opatření pro děti se speciálními potřebami, rozvojové programy a finanční podpora rodin (EURYDICE, 2021).

Financování vysokých škol již oproti výše uvedenému upravuje zákon o vysokých školách. Státní VŠ jsou financovány státním rozpočtem zřizovatelským ministerstvem.

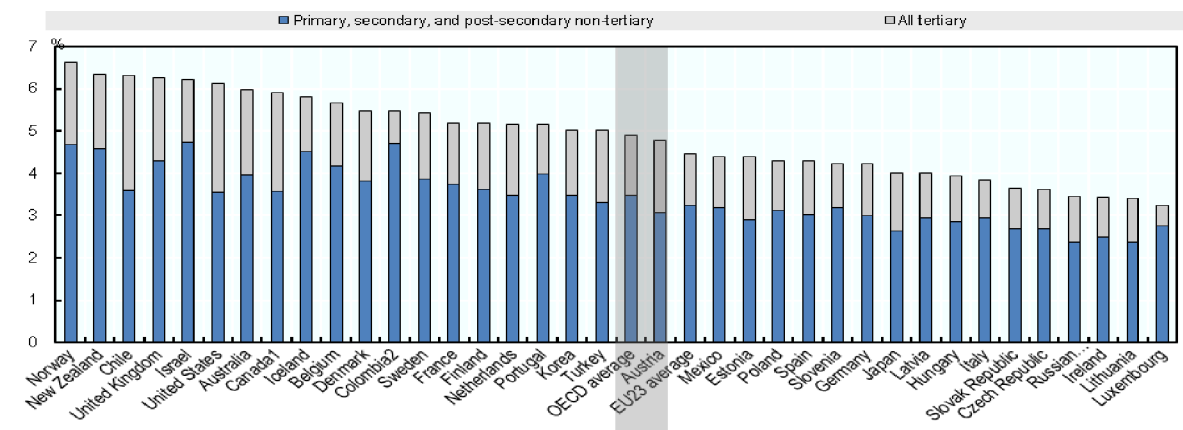
V případě veřejných VŠ je rozhodujícím zdrojem financí též státní rozpočet, je získáván prostřednictvím Ministerstva školství. Finance ze státního rozpočtu jsou získávány formou příspěvku na vzdělávací, vědeckou, výzkumnou, vývojovou, inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost. Dále z veřejných rozpočtů dle zákona o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a dotacemi ze státního rozpočtu. Tyto školy získávají finance i jinými způsoby než ze státního rozpočtu (např. výnosy z majetku). V případě hospodaření s financemi mají VŠ určitý druh autonomie a základem je sestavovaný rozpočet na kalendářní rok, který má svá pravidla stanovených zákonem (EURYDICE, 2021).

Hlavní příjem soukromých VŠ tvoří školné. Státní rozpočtovou dotaci získává SVŠ stejně jako u veřejných VŠ v případě ubytovacího stipendia, sociálního stipendia a dotaci ve formě vyrovnávacích plateb při studijních programech ošetřovatelství a porodní asistence (EURYDICE, 2021).

Autor se zamýšlí nad dostatečností finanční podpory státu na vzdělávání v ČR. V tomto případě je možné z makroekonomického hlediska měřitelně určit podíl státních výdajů na financování školství a srovnat tento ukazatel s ostatními státy.

Lze tak určit podílem státních výdajů na HDP ČR. **HDP** neboli **hrubý domácí produkt** definuje Soukup J. jako: „*Jde o souhrn hodnot finálních statků a služeb v určité ekonomice (tedy na daném území), vytvořených zpravidla za jeden kalendářní rok a čtvrtletí*“. Tento pojem vykazuje ekonomickou sílu daného státu (produktivitu), tedy makroekonomickou situaci (situace ekonomiky jako celku) (Soukup, 2010).

Obrázek 1: Financování vzdělávání ČR v mezinárodním srovnání

Zdroj: OECD/UIS/Eurostat (2020)

Na obrázku č. 1 jsou zobrazeny procentuální podíly státních výdajů na HDP členských a partnerských zemí OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Je zřetelné, že podíl státních výdajů na HDP ČR, které činí 3,6 % oproti ostatním státům

výrazně zaostává. Je výrazně za průměrem 23 členských států EU, jež činí 4,5 % a ještě výrazněji za průměrem členů OECD (4,9 %). Nejvyšší podíl na vzdělávání má Norsko s 6,6 %, nejméně Lucembursko s 3,2 %. Lze konstatovat, že Česká republika má výrazný prostor k větší finanční podpoře vzdělávání (OECD, 2020).

Jednotlivé hodnoty jsou uvedeny v následující tabulce č. 8.

Tabulka 7: Procentuální podíl výdajů na HDP v mezinárodním srovnání

Stát	Primární, sekundární, postsekundární neterciální vzdělávání	Terciální	Celkem
Norway	4,7	2,0	6,6
New Zealand	4,6	1,7	6,3
Chile	3,6	2,7	6,3
United Kingdom	4,3	2,0	6,3
Israel	4,7	1,5	6,2
United States	3,6	2,6	6,1
Australia	4,0	2,0	6,0
Canada ¹	3,6	2,3	5,9
Iceland	4,5	1,3	5,8
Belgium	4,2	1,5	5,7
Denmark	3,8	1,7	5,5
Colombia	4,7	0,8	5,5
Sweden	3,9	1,6	5,4
France	3,7	1,5	5,2
Finland	3,6	1,6	5,2
Netherlands	3,5	1,7	5,2
Portugal	4,0	1,2	5,2
Korea	3,5	1,6	5,0
Turkey	3,3	1,7	5,0
OECD average	3,5	1,4	4,9
Austria	3,1	1,7	4,8
EU23 average	3,2	1,2	4,5
Mexico	3,2	1,2	4,4
Estonia	2,9	1,5	4,4
Poland	3,1	1,2	4,3
Spain	3,0	1,3	4,3
Slovenia	3,2	1,0	4,2
Germany	3,0	1,2	4,2
Japan	2,6	1,4	4,0
Latvia	2,9	1,1	4,0
Hungary	2,9	1,1	3,9
Italy	3,0	0,9	3,9
Slovak Republic	2,7	1,0	3,6
Czech Republic	2,7	0,9	3,6
Russian Federation	2,4	1,1	3,4
Ireland	2,5	0,9	3,4
Lithuania	2,4	1,0	3,4
Luxembourg	2,7	0,5	3,2

Zdroj: OECD (2020), Education at a Glance 2020

4.4 Shrnutí teoretické části

První kapitola *Vzdělání v současné společnosti* ve své první podkapitole nejprve studuje základní pojmy spjaté se vzděláváním. Autora zaujalo, že dovednosti se liší od znalostí a od schopností vloh. Přičemž právě dovednosti jsou významné k výkonu manuálních prací, řemesel. Jelikož dovednosti, viz str. 14, jsou určité dispozice k výkonu určité činnosti získané učením, viz str. 13, se autor zamýšlí, zda dnešní doba oproti předchozímu socialistickému režimu nezpomaluje rozvoj dovedností a nevede k manuální nešikovnosti, a tudíž i menšího zájmu o řemesla.

V následující podkapitole je nastudován Vývoj a hodnoty vzdělávání, dle politického, ekonomického a technologického významu vzdělávání, viz strana 18, lze stručně konstatovat stále větší potřebnost vzdělávání a jeho rozšířenost, tato skutečnost logicky zvyšuje vzdělanostní strukturu obyvatelstva a mění hodnoty vzdělávání. S tímto navyšujícím se podílem dle Trowova pojetí, viz strana 16-17, již na vzdělance není pohlíženo jako na elitu, vysoké školství se nachází spíše v masové fázi. V souvislosti s koncepty Chrám, výtah, pojišťovna dle J. Kellera a L. Tvrdeho, viz strana 16, lze hodnotu vzdělávání v současnosti dle autorových myšlenek v tomto konceptu zařadit spíše do kategorie vzdělání jako pojišťovna. Tedy Trowovy i Kellerovy myšlenky poukazují na měnící se hodnotu vzdělávání, jež je čím dál tím více běžnou záležitostí. Autor je ohromen významnou podstatou rodiny v oblasti vzdělávání. Rodina je totiž nejen zdrojem kulturního kapitálu, viz strana 20, ale vytváří prostředí k budování jak lidského, viz strana 19, tak i sociálního kapitálu, viz strana 20. Rodina dále tvoří i ekonomickou podporu, tedy finanční podporu potomků při vzdělávání, viz strana 21.

Následně autor studuje vzdělávací systém v ČR jako součást sociální a vzdělávací politiky, zmiňuje vzdělávací strategii Bílá kniha. Dále vzdělávací soustavu, správu, jednotlivé studijní programy a úrovně či stupně vzdělávání. V podkapitole *Financování vzdělávání v ČR* autor nastudoval ekonomickou oblast školství, tedy financování školství jako součást fiskální politiky, politiky státního rozpočtu. Je vysvětleno, jaké výdaje škol jsou financovány a dotovány státním rozpočtem, či jaké další zdroje jednotlivé vzdělávací systémy využívají k jejich financování. Uveden je i systém kalkulace, jež využívá MŠMT k proplacení určitých výdajů daných škol. Poukázáno je i na to, že státem jsou dotovány rozvojové programy, podpůrná opatření a finanční podpora rodin. Je srovnána státní podpora financování vzdělávání s ostatními státy pomocí státního podílu výdajů na HDP, kde se ČR umístila výrazně za průměrem 23 členských států EU.

5 Sekundární a komparativní analýza o vzdělávání v ČR

Tato kapitola analyzuje veřejně dostupná data o vzdělávání v ČR čerpána z Českého statistického úřadu a průzkumu „Vnímání řemesel“ v rámci projektu ASMP za podpory Ministerstva průmyslu a obchodu ČR z roku 2016, jehož cílem bylo zjistit veřejné mínění o řemeslech, motivace pro jejich studium, připravenost absolventů na praxi, dále o digitalizaci řemesel. První část se zabývá vzdělanostní strukturou obyvatelstva ČR, zde je sledováno nejvyšší ukončené vzdělání v České republice dle počtu a podílu občanů v časových řadách a vývoj studentů dle počtu a typu studia. Druhá část se zabývá vzděláním obyvatel ČR v ekonomických souvislostech z hlediska jejich příjmu dle dosaženého stupně vzdělání a vývoj podílu nezaměstnaných na trhu práce dle dokončeného vzdělání. Třetí část je o vzdělávání v mimoekonomických souvislostech dle výše uvedeného průzkumu, jde zejména o veřejné mínění o školách, spokojenosti obyvatel ČR se životem a jeho dílčími aspekty dle dosaženého vzdělání, spokojenosti řemeslníků se svým ohodnocením, dále pohledy absolventů na studium.

5.1 Vzdělanostní struktura obyvatelstva ČR

Tabulka 8: Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel ČR starších 15 let dle výsledků sčítání lidu 1950-2011

Nejvyšší ukončené vzdělání	Rok sčítání						
	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
	Počet ob. (v tis.)						
Celkem	6 757,8	7 143,0	7 701,0	7 879,9	8 137,8	8 575,2	8 947,6
základní vč. neukončeného	5 606,0	5 743,7	4 086,7	3 511,7	2 696,1	1 975,1	1 571,6
střední vč. vyučení	660,9	546,9	2 225,0	2 566,9	2 878,6	3 255,4	2 952,1
úplné střední všeobecné	141,5	205,4	260,1	278,3	342,5	431,0	610,8
úplné střední odborné	194,9	437,5	774,0	1 047,8	1 515,3	1 703,9	1 814,3
jiné	-	-	9,8	11,8	9,1	296,3	365
vysokoškolské	69,9	156,4	263,1	393,5	582,8	762,5	1 114,7
bez vzdělání	21,7	24,5	22,2	20,1	27,8	37,9	42,4
nezjištěno	62,8	28,7	59,9	49,8	85,5	113,1	476,7
	v %						
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
základní vč. neukončeného	83,0	80,4	53,1	44,6	33,1	23,0	17,6
střední vč. vyučení	9,8	7,7	28,9	32,6	35,4	38,0	33,0
úplné střední všeobecné	2,1	2,9	3,4	3,5	4,2	5,0	6,8
úplné střední odborné	2,9	6,1	10,1	13,3	18,6	19,9	20,3
jiné	-	-	0,1	0,1	0,1	3,5	4,1
vysokoškolské	1,0	2,2	3,4	5,0	7,2	8,9	12,5
bez vzdělání	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5
nezjištěno	0,9	0,4	0,8	0,6	1,1	1,3	5,3

Zdroj: ČSÚ: Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel 15letých a starších podle údajů sčítání v letech 1950–2011

Dle sčítání lidu 1950-2011 se zvyšuje vzdělanost v ČR. Snižuje se počet lidí s nejméně dosaženým základním vzděláním a zvyšují se všechny ostatní kategorie.

Dle sčítání lidu v roce 1950 je zřejmé, že více než 80 % disponuje základním vzděláním či nedokončeným základním vzděláním, každý desátý člověk má nejméně střední vzdělání včetně výučního listu, tedy bez maturity.

V navazující časové řadě lze uvést, že podíl osob se základním vzděláním se snižuje a každý vyšší stupeň vzdělání se zvyšuje. Mladší generace má větší možnosti a podmínky k dosažení vyššího vzdělání, a tak nahrazuje tu starší, jež takové možnosti neměla. S ohledem na tuto skutečnost do sčítání lidu roku 1980 zůstává podíl osob s nejméně základním vzděláním nejpočetnější skupinou a ke změně dochází až v roce 1991, kde se nejpočetnější skupinou stává ta část obyvatelstva, jež má dokončené střední vzdělání včetně výučního listu, ale bez maturity, přičemž obrovský nárůst je zaznamenán mezi lety 1961 a 1970, kdy tato část obyvatelstva vzrostla asi čtyřikrát s ohledem na začlenění učňů do vzdělávacího systému. Výrazně se navyšuje počet vysokoškoláků, při prvním sčítání lidu měl vysokoškolský titul pouze jeden ze sta.

Je tedy zřejmé, že se promítá navyšující se zájem o vzdělávání, struktura společnosti se stává vzdělanější a kvalifikovanější. Tento trend by měl pokračovat i v následujících letech. To je zřejmě zapříčiněno zvyšujícími se nároky společnosti po informovanosti a kvalifikaci, vývojem vzdělávací politiky a zlepšujícími se sociálně-ekonomickými podmínkami.

Dle šetření pracovních sil, viz strana 39, tabulka 9, lze téměř potvrdit výše uvedené výroky, viz str. 37. Je zřejmé, že struktura pracovníků s pouhým základním vzděláním významně ubývá, v roce 2019 oproti roku 1993 klesl více než o polovinu. Pracovníků s vysokoškolským titulem naopak přibývá, v roce 2019 se vyšplhal téměř na pětinu. Vývoj středoškolských pracovníků v oblasti trhu práce tak dramatický není. Spíše přibývá pracovních sil s nejméně vzděláním zakončeným maturitou a těch bez maturitní zkoušky spíše ubývá. Je tedy zřejmé, že se zvyšuje vzdělání ve společnosti.

Tabulka 9: Podíl vzdělanosti obyvatelstva ČR ve věku 15 a více let podle výsledků „Výběrového šetření pracovních sil“ v letech 1993-2019

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Základní a bez vzdělání	27,6	26,9	26,6	25,5	24,6	23,9	23,2	23,3	23,1
Střední bez maturity	38,7	38,9	38,7	39,4	39,5	39,4	38,8	38,1	37,6
Střední s maturitou	25,8	26,7	26,8	27,3	28	28,5	29,1	29,5	30,1
Vysokoškolské	7,8	7,5	7,8	7,8	7,9	8,2	8,8	9,1	9,2
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Základní a bez vzdělání	22,3	21,4	20,9	20	19,4	19,1	18,7	17,5	16,6
Střední bez maturity	37,4	38,2	38,3	37,7	37,2	36,7	35,8	35,8	35,4
Střední s maturitou	30,8	30,7	30,9	31,9	32,6	33,2	33,8	33,9	34,2
Vysokoškolské	9,5	9,6	9,9	10,4	10,9	11	11,7	12,7	13,7
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Základní a bez vzdělání	16,1	15,7	14,9	14,3	14,2	13,9	13,6	13,7	13,7
Střední bez maturity	35,2	34,8	34,5	34,3	34,1	33,9	33,2	32,6	33,1
Střední s maturitou	33,8	33,7	33,8	34,1	33,9	33,7	34	34,4	34
Vysokoškolské	14,8	15,7	16,7	17,3	17,8	18,5	19,1	19,4	19,2

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Tab. 01.04 Vzdělání obyvatelstva ČR ve věku 15 a více let podle výsledků „Výběrového šetření pracovních sil“

Tabulka 10: Vývoj počtu studentů dle vzdělávacího stupně v časové řadě

Rok	Studenti ŠŠ	Střední vzdělání	Střední vzdělání s výučním listem	Střední vzdělání s maturitní zkouškou	Vyšší odborné	Vysokoškolské
2004/5	579 505	2 586	141 058	378 445	29 759	264 773
2005/6	577 605	2 296	135 162	383 150	28 792	289 464
2006/7	576 585	1 852	129 567	389 629	27 650	316 176
2007/8	569 267	1 692	122 135	389 881	28 774	343 937
2008/9	564 326	1 675	115 063	390 460	28 027	368 046
2009/10	556 260	1 802	112 230	385 737	28 749	388 984
2010/11	532 918	1 962	107 036	368 709	29 800	395 972
2011/12	501 220	1 966	102 184	349 354	29 335	392 032
2012/13	470 754	1 940	98 892	328 530	28 980	380 891
2013/14	448 792	1 933	95 555	313 413	28 332	367 770
2014/15	435 542	2 000	92 759	306 406	26 964	346 811
2015/16	427 107	2 162	89 654	303 559	24 786	326 438
2016/17	424 849	2 369	86 964	305 009	22 002	311 063
2017/18	421 535	2 579	84 864	306 491	19 883	298 686
2018/19	420 814	2 690	84 002	308 613	18 416	289 665
2019/20	423 838	2 697	86 075	310 957	17 954	288 915

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Tab. 12.06 Vysoké školy v České republice, Tab. 12.05 Vyšší odborné školy v České republice, Tab. 12.03 Střední vzdělávání v České republice

Dále je možné uvést, že počet studentů středoškolského vzdělání ubývá a zájem o studium vyššího odborného vzdělání výrazně upadá. Za posledních 15 let se snížil počet

studentů více než o třetinu. Lze konstatovat, že od roku 2004 se zvýšil počet vysokoškoláků, přičemž nejvíce jich bylo v roce 2009/2010. Velmi výrazně ubývá zájem středoškolských studentů o řemesla, počet učňů totiž výrazně ubývá a postupným vývojem od roku 2004 stále tato skupina rychle degraduje, s dalším předpokládaným vývojem se již brzy dostane téměř na polovinu. Je tedy zřejmé, že noví řemeslníci s tímto trendem nemohou dostatečně nahradit ty staré, kteří odchází do důchodu.

Podle průzkumu vnímání řemesel dle IPSOS pro AMSP ČR studenti vyhledávají pohodlnější povolání a studium řemesel pro ně není atraktivní (AMSP ČR, 2016).

5.2 Vzdělání obyvatel ČR a ekonomické souvislosti

Vzdělání jakožto významný činitel v oblasti hodnocení za pracovní činnost je významným prostředkem k budoucí ekonomické prosperitě. Podle šetření v ČR za období 2020 tvoří méně jak pětina zaměstnanců vysokoškoláci o něco více jak 65% středoškoláci, z toho 35,52 % s maturitou a 30,35% bez maturity. Vyšší odborné vzdělání mají pracovní síly s větším než 6% podílem obyvatelstva.

Tabulka 11: Podíly zaměstnanců a hrubé měsíční mzdy dle vzdělání

	Podíl zaměstnanců	Průměrná mzda
Celkem	100	38 527
Střední bez maturity	30,35	29 776
Střední s maturitou	35,52	37 312
Vyšší odborné a bakalářské	6,26	44 917
Vysokoškolské	18,52	58 393

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Podíly zaměstnanců, placený čas a hrubé měsíční mzdy podle vzdělání a pohlaví

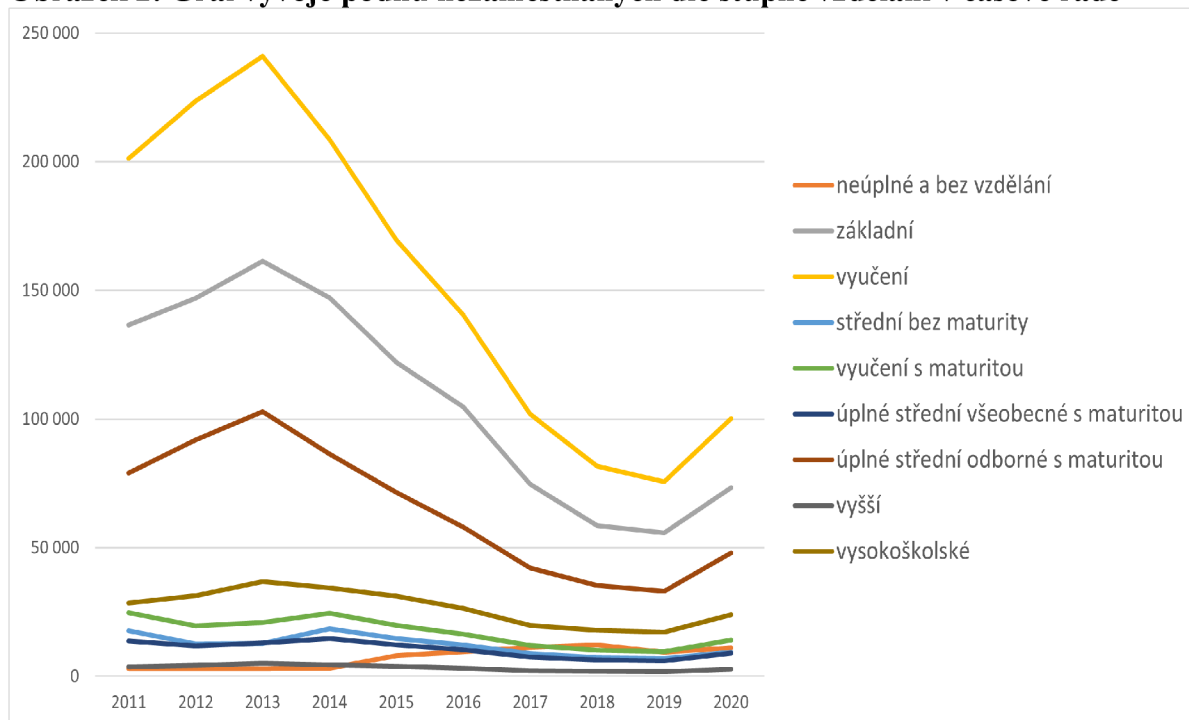
Co se týče průměrného finančního ohodnocení zaměstnanců, vysokoškoláci disponují průměrnou měsíční hrubou mzdou 58 393,- Kč, lidé s vyšším odborným vzděláním 44 917,- Kč, středoškoláci s maturitou 37 312,- Kč, střední bez maturity 29 776,- Kč. Tyto údaje potvrzují tvrzení čím vyšší vzdělanostní stupeň, tím vyšší finanční ohodnocení. Je ovšem třeba podotknout, že výzkum je zaměřen na data zaměstnanců, tudíž zde nejsou zahrnuty příjmy samostatných podnikatelů, které mohou výsledky analýzy výrazně pozměnit.

Dalším významným ekonomickým ukazatelem na trhu práce je nezaměstnanost. Nezaměstnanost se odvíjí od ekonomické situace země, jež byla v posledních letech příznivá, avšak za rok 2020 pravděpodobně s vlivem příchodu pandemie COVID-19

stoupla. Nezaměstnanost se dle následujících dat od roku 2013 pravidelně snižovala až do roku 2019. Příčinou tak byl příznivý celosvětový ekonomický rozvoj.

Obrázek 2: Graf vývoje podílu nezaměstnaných dle stupně vzdělání v časové řadě

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce - podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti (stav k 31. 12.), data viz příloha 1

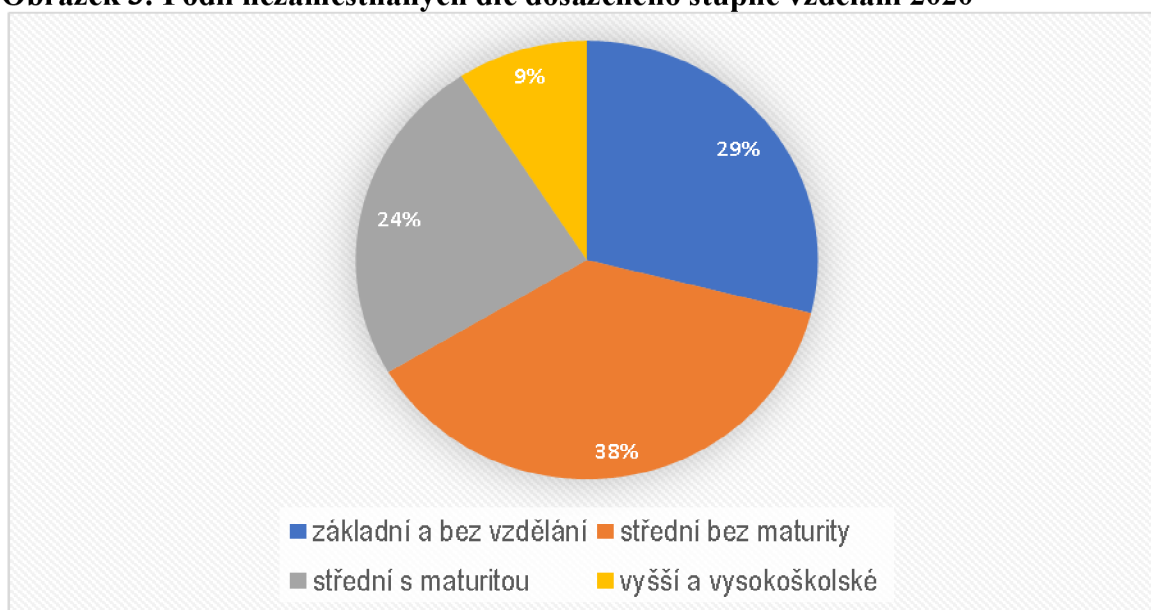
V časové řadě nezaměstnaných od roku 2011 do 2020 v evidenci úřadu práce dle stupně vzdělání je možné sestupně vyjmenovat skupiny nezaměstnaných dle dosaženého stupně vzdělání takto: vyučení bez maturity, základní vzdělání, střední odborné s maturitou, vysokoškolské. Nezaměstnanost vyučených s maturitou je následující nejpočetnější skupinou do roku 2017, v roce 2018 se totiž navyšuje počet nezaměstnaných pracovních sil s nejnižší kvalifikací neúplného vzdělání a bez vzdělání, jež byly od počátku měření nejméně početným dílem nezaměstnaných v evidenci. Jejich počet se až do roku 2020 pohybuje zhruba na stejné úrovni jako podíl vyučených s maturitou. Dle žebříčku je dále více nezaměstnaných pracovních sil s nejvyšším dosaženým středním vzděláním bez maturity až na rok 2013. Tento trend se drží s jistotou až do konce časové řady. Od roku 2014 nejméně početnou skupinu zaujímají nezaměstnaní s dosaženým stupněm vzdělání vyšší odborné školy. Tyto hodnoty ovšem nevykazují, že vyšší vzdělanost znamená lepší uplatnění na trhu práce, jelikož do tohoto měření se musí vzít v úvahu i struktura vzdělanosti obyvatel. Tedy nemůže být nejvíce nezaměstnaných pracovních sil bez vzdělání, když tvoří malé procento struktury obyvatelstva.

Tabulka 12: Struktura podílu nezaměstnaných dle stupně vzdělání v letech 2011-2020 vyjádřeno v %

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
základní a bez vzdělání	27,46	27,51	27,52	27,74	28,72	29,98	30,63	30,60	30,27	28,90
střední bez maturity	43,07	43,32	42,53	41,91	40,64	40,05	39,48	38,45	38,32	37,56
střední s maturitou	23,12	22,62	22,91	23,18	22,89	22,21	21,99	22,37	22,57	24,40
vyšší a vysokoškolské	6,35	6,55	7,03	7,17	7,74	7,75	7,91	8,58	8,85	9,15

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce - podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti (stav k 31. 12.)

Obrázek 3: Podíl nezaměstnaných dle dosaženého stupně vzdělání 2020

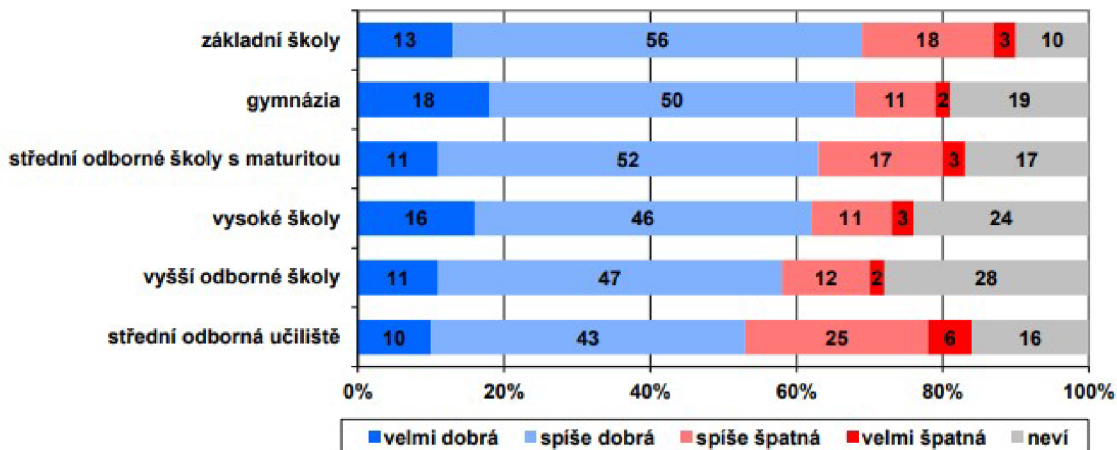

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce - podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti (stav k 31. 12.)

V případě hodnot uvedených výše pro rok 2020 je datováno, že nejméně nezaměstnaných v evidenci je vysokoškoláků, dále středoškoláků s maturitou, následně lidí bez vzdělání či se základním vzděláním a nejvíce nezaměstnaných je středoškoláků bez maturity. Uvedeme-li pro srovnání vzdělanostní strukturu obyvatelstva, tedy poslední dostupné hodnoty z tabulky 12 pro rok 2019, můžeme poznamenat, že nejnižší vzdělanostní stupeň základního či bez vzdělání tvoří 13,7 % obyvatelstva, středoškoláků bez maturity 33,1 %, s maturitou 34 % a vysokoškoláků 19,2 %. V tomto srovnání lze tedy konstatovat, že nejlépe jsou na tom se zaměstnaností vysokoškoláci, dále středoškoláci s maturitou, následně středoškoláci bez maturity a nejhůře ti nejméně vzdělání. V závěru lze tedy uvést, že porovnání těchto hodnot vykazuje, že vzdělanější mají lepší uplatnění na trhu práce.

5.3 Vzdělání pohledem ASMP z roku 2016

Obrázek 4: Graf hodnocení úrovně vzdělávání na jednotlivých typech škol českou veřejností

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 5. – 20. 9. 2020, 951 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Na vzdělání ve společnosti je pohlíženo v mimoekonomických souvislostech různě. V případě hodnocení vzdělávání veřejností lze odpovědět spíše dobře, jelikož více než polovina dle grafu hodnocení úrovně vzdělávání na jednotlivých typech škol českou veřejností viz obrázek 4 považuje jednotlivé vzdělávací instituce za spíše dobré a velmi dobré. Nejlépe je vnímána výuka na základních školách a hned posléze na gymnáziích. Dále střední odborné školy s maturitou, jež pozitivně hodnotí 63% a srovnatelně vysoké školy 62 %. Vyšší odborné školy jsou jako předposlední pozitivně hodnoceny z 58% a nejméně pozitivních ohlasů získaly střední odborná učiliště (AMSP ČR, 2016).

Z druhé strany nejkritičtěji se česká společnost staví ke středním odborným učilištím, z čehož vyplývá, že zadní přičky mínění zaujímají právě učiliště. Nejméně kritická je ke gymnáziím a srovnatelně vysokým školám. Zajímavostí je, že ačkoliv základní školy byly ohodnoceny z největší části kladně, druhý nejkritičtější postoj s 21% spíše a velmi špatné hodnocení získávají právě základní školy, tento podíl lze srovnávat se střenými školami s maturitou 20% (AMSP ČR, 2016⁴).

⁴ 43. průzkum Vnímání řemesel vznikl v rámci projektu AMSP ČR „Rok řemesel 2016“ za podpory Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. V kvantitativní části odpovědělo v roce 2016 v srpnu 968 respondentů pomocí panelu Populace.cz, cílovou skupinu tvoří populace ČR, rodiče dětí od 6-18 let, učitelé základních škol, mladí lidé ve věku 16-18 let, řemeslníci pracující na IČO. Kvalitativní výzkum byl šetřen pomocí 8 hloubkových rozhovorů s řemeslníky, kteří jsou 2 – 5 let po střední odborné škole: 4 řemeslníky OSVČ a 4 zaměstnanými. Sběr dat a analýzu provedla výzkumná agentura IPSOS.

Tabulka 13: Celková míra spokojenosti se životem dle vzdělanostních kategorií (v %, průměr)

	Nespokojen 0-3 b.	4-5 b.	6-7 b.	8-9 b.	Zcela spokojen 10 b.	průměr
ZŠ	8	18	42	22	10	6,64
SŠ bez maturity/vyučení	7	19	33	33	8	6,85
SŠ s maturitou	5	13	26	45	11	7,34
VOŠ, VŠ	3	8	32	50	7	7,45

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál prosinec 2020, 20. 11. – 8. 12. 2020, 1024 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Ovšem jak jsou občané s jednotlivými stupni vzdělání spokojeni se svým životem? Dle následující tabulky č. 19, průzkumu míry spokojenosti se životem dle vzdělanostních kategorií je zjištěno, že vyšší stupeň vzdělání znamená větší spokojenost se životem. Tedy nejspokojenějšími jsou ti s dosaženým terciálním vzděláním, nejméně se základním (AMSP ČR, 2016).

Tabulka 14: Souvislost vzdělání s dílčími aspekty životní spokojenosti (průměry)

	ZŠ	SŠ bez maturity / vyučení	SŠ s maturitou	VOŠ, VŠ
S životní úrovni	6,28	6,48	7,19	7,39
Se zdravím	6,20	6,41	6,84	7,07
S tím, co se daří dosahovat	6,45	6,54	7,06	7,27
S osobními vztahy	7,16	7,23	7,57	7,74
S pocitem bezpečí	6,56	6,75	7,31	7,59
Se společenstvím, kde žijí	6,56	6,39	6,75	6,76
S jistotou budoucnosti	5,82	6,19	6,50	6,80
S duch./náb. životem	6,09	6,79	6,86	7,01

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál prosinec 2020, 20. 11. – 8. 12. 2020, 1024 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Je tomu tak i v případě spokojenosti s dílčími aspekty až na spokojenost „se společenstvím, kde žijí“, jelikož v tomto případě není rozdíl statisticky významný. Jednotlivé průměry jsou uvedeny v následující tabulce 14 (AMSP ČR, 2016).

I přes výše uvedené údaje o vnímání středních odborných učilišť dle průzkumu Vnímání řemesel 2016 dle IPSOS je řemeslo lidmi vnímáno dobře, dobrých řemeslníků si váží a věří, že se jejich postavení bude časem zlepšovat. Většina respondentů tohoto průzkumu v 91% podílu v otázce, zda se mohou mít dobře lidé, jež vystudovali řemeslný obor, odpověděli kladně, z toho 57 % respondentů odpovědělo, že rozhodně ano. V případě spokojenosti s odvedenou prací řemeslníků 84 % respondentů odpovědělo taktéž kladně, to poukazuje na dostatečnou kvalifikaci vyučených. Řemeslníci, jež pracují sami na sebe jsou se svým příjmem spíše spokojeni. V případě těch zaměstnaných tomu tak není, ti svůj

příjem vnímají jako podhodnocený. Dobrý řemeslník je dle průzkumu ze 79 % těžko dostupný a je potřeba si ho zamluvit včas předem. To potvrzuje i to, že dle šetření řemeslníci uvádějí, že nepotřebují využívat propagace např. na webových stránkách a jejich zákazníci jsou převážně získávány dle doporučení ostatních. Dle vnímání absolventů je ovšem nedostatečná praxe na školách, která je pro studium řemesel dost zásadní (AMSP ČR, 2016).

5.4 Shrnutí sekundární analýzy dat

Podle zjištěných dat Českého statistického úřadu se v České republice dle sčítání lidu 1950-2011, viz strana 37, tabulka 8, přibývá vysokoškoláků, dle posledních výsledků z roku 2011 stoupl celkem na 12,5% z 1%. Dle výběrového šetření pracovních sil v letech 1993-2019, viz strana 39, tabulka 9, se nárůst vysokoškoláků potvrzuje, v roce 2019 se jejich podíl vyšplhal téměř o dvě třetiny výše, nežli z prvního měření v roce 1993. Tyto hodnoty poukazují na posun hodnoty vzdělávání dle Trowa na spíše masové z elitního, viz strana 16-17, tabulka 1 (Pabian, 2008). Naopak je zaznamenán úbytek struktury pracovníků s pouhým základním vzděláním či bez vzdělání, jež se za sledované období snížil na polovinu. Tyto informace poukazují na zvyšující se kvalifikovanost a vzdělanost obyvatelstva. Toto zjištění lze přirovnat dle Kellera ke vzdělání jako pojišťovna, kde lidé věří, že je vzdělání ochrání před sociálními riziky, tzv. se pojišťují (Keller, a další, 2008). Podle Vývoje počtu studentů dle vzdělávacího stupně v časové řadě, viz strana 39, tabulka 10, je zjištěno, že ubývá zájem o studium vyšších odborných škol a učňů řemesel, ve školním roce 2004/2005 počet učňů činil 141 058, za rok 2019/2020 činil 86 075, s tímto pokračujícím trendem se tak jejich počet bude nadále snižovat a vystudovaní řemeslníci tak nebudou schopni nahradit staré, kteří odejdou do důchodu. Proto bude řemeslník čím dál tím vzácnější a pravděpodobně i lépe finančně ohodnocený, jelikož poptávka po řemeslnících bude větší než nabídka. Autor se opakovaně zamýšlí, zda mají potencionální učni horší dovednosti a předpoklady k řemeslům?

Z ekonomického hlediska dle dat ČSÚ Podíly zaměstnanců a hrubé měsíční mzdy, viz strana 40, tabulka 11, je nejlépe ohodnocený vysokoškolák s příjmem 58 393,- Kč měsíčně, data vykazují následující tvrzení: Čím vyšší zakončené vzdělání, tím lepší finanční ohodnocení. Podle struktury podílu nezaměstnaných dle stupně vzdělání pro lepší vypovídající hodnotu jsou skupiny přerozděleny na evidenci uchazečů se základním vzděláním a bez vzdělání, se středním bez maturity, středním s maturitou, s vyšším

a vysokoškolským vzděláním, viz strana 42, tabulka 12. Je srovnán podíl nezaměstnaných za rok 2020, viz strana 42, obrázek 3, a porovnán s posledními daty vzdělanostní struktury obyvatelstva z roku 2019, viz strana 39, tabulka 9, toto srovnání vykazuje, že nejméně nezaměstnaných je vysokoškoláků, dále středoškoláků s maturitou, následně středoškoláků bez maturity a nejvíce lidí se základním vzděláním či bez vzdělání, v tomto případě platí tvrzení čím vyšší vzdělání, tím lepší uplatnění na trhu práce. Z hlediska finančního ohodnocení a nezaměstnanosti se potvrzuje Kellerovo tvrzení, že vysokoškoláci se řadí mezi skupinu s nejmenší mírou nezaměstnanosti a nejvyšším platovým ohodnocením (Keller, a další, 2008).

V mimoekonomických souvislostech v případě veřejného mínění dle průzkumů ASMP z roku 2016 je na vzdělávání pohlíženo spíše dobře, kritický postoj zaujímá ke středním odborným učilištím, nejméně kritická je ke gymnáziím a vysokým školám. Dle celkové míry spokojenosti se životem dle vzdělanostních kategorií je zjištěno, že vzdělanější jedinci jsou spokojenější se životem a téměř je tomu tak i v případě dílčích aspektů s životní spokojeností. Navzdory nahlížení společnosti na učiliště jsou řemesla vnímána dobře, dobrý řemeslník je těžko dostupný, avšak absolventi těchto oborů považují praxi na školách za nedostatečnou. Vzhledem k financování vzdělávání v ČR, jež výrazně zaostává za průměrem EU, by stát mohl podpořit praktické vzdělávání učňů, například finanční podporou firem, které by přijímaly učně v rámci praktické výuky do zkráceného pracovního procesu a absolventi by posléze mohli být lépe připraveni na budoucí povolání.

Následující kapitola je již věnována empirické části, jež šetří proč studenti pokračují ve studiu na VŠ a z jakého důvodu se raději neubírali jiným směrem.

6 Empirické šetření o důvodech studentů v pokračování ve studiu na VŠ

Tato kapitola je zaměřena na studenty Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze. Pomocí polostandardizovaných rozhovorů se studenty jsou zjištěny dílčí aspekty cíle této práce, tedy z jakého důvodu studenti pokračují ve studiu na vysokých školách, dále jestli disponují manuálními dovednostmi a z jakých důvodů se raději nerealizovali v těchto dovednostech, v tomto smyslu například řemeslu, pokud těmito dovednostmi disponují.

6.1 Výzkumné otázky a charakteristika dotazovaných

Empirického šetření se zúčastnilo 9 studentů Provozně ekonomické fakulty České zemědělské Univerzity v Praze. Rozhovory byly strukturovány na tři části, první část je zaměřena na důvody ke studiu vysoké školy, druhá část se zabývá disponováním studentů manuálními dovednostmi a v poslední část spočívá v hodnocení studentů, kteří disponují určitými manuálními dovednostmi, zdali by v současnosti nezměnili svůj názor a nevěnovali by se raději těmto činnostem místo studia vysoké školy. Terénní šetření probíhalo v listopadu roku 2021.

Tabulka 15: Charakteristika dotazovaných

Respondent	studovaný obor	pohlaví
D1	PAA	muž
D2	PAE	muž
D3	PAA	muž
D4	PAA	žena
D5	PAA	žena
D6	PAE	muž
D7	PAE	muž
D8	PAA	žena
D9	PAA	muž

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysvětlivky k tabulce č. 15: „R1-R9“ znamená respondent č. 1 - 9

Pomocí polostandardizovaných rozhovorů byly získány odpovědi na následující otázky:

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

V této části jsou důvody rozděleny na důvody související s rodinnou a na osobní důvody.

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

V této části jsou studenti dotazováni, zda disponují některými manuálními dovednostmi, dále jsou kladeny dílčí dotazy v případě, že disponují či nedisponují.

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

V této části jsou studenti dotazováni na téma, zda by se dnes raději nevěnovali právě této činnosti místo studia VŠ. Na základě odpovědí jsou dále kladeny dílčí dotazy v případě že ano či ne.

Jednotlivé otázky viz přílohy.

6.2 Analýza rozhovorů

Tabulka 16: Důvody studia VŠ v souvislosti s rodinou

Dotazování	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9
Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů	SŠ	SŠ	SOU	SŠ	SŠ	VŠ, SŠ	SOU	SŠ	SŠ
Rodinná podpora studia VŠ	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Tlak rodičů ke studiu	NE	ANO	NE	ANO	ANO	NE	NE	NE	ANO
Zodpovědnost vůči budoucí rodině	ANO	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysvětlivky k tabulce č. 15: „D1-D9“ znamená dotazovaný č. 1 - 9

Dle výše uvedené tabulky číslo 16, se všichni dotazovaní studenti shodli, že se jim dostává rodinné podpory při studiu na vysoké škole, z toho sedm studentů je podporováno hmotně (finančně) a nehmotně (psychická podpora), dvěma studentům se dostává jen nehmotné podpory a studium si financují sami. Všichni studenti jsou tedy rodinou ve studiu podporováni, ačkoliv pouze jeden z dotázaných uvedl, že jeden z rodičů disponuje vysokoškolským vzděláním. Sedm z devíti dotazovaných uvádí, že nejvyšší dosažené vzdělání alespoň jednoho z rodičů je středoškolské zakončené maturitní zkouškou, dva z devíti respondentů uvádí nejvyšší dokončené vzdělání rodičů jako střední odborné zakončené výučním listem. Tento výsledek šetření vybízí k zamyšlení, zdali rodiče nenutí

své potomky ke studiu. Při tomto dotazu čtyři z devíti respondentů uvedlo, že jsou rodiči nuceni, přičemž tři z nich přímo uvedli, že je to zejména kvůli tomu, že sami rodiče vysokoškolským vzděláním nedisponují a plní si své cíle. Ostatní dotazovaní uvádějí, že je rodiče ke studiu nenutí, studují na základě jejich volby, a že rodiče jsou rádi za jejich rozhodnutí. Lze tedy konstatovat, že většina dotazovaných studuje VŠ svévolně bez nátlaku. Sedm z devíti respondentů uvedlo, že důvodem ke studiu vysoké školy je také zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině. Tento důvod si studenti vykládají ve smyslu, že lepší budoucí povolání představuje lepší finanční ohodnocení a duševní zdraví, tedy že rodinu lépe „užíví“ a svou vlastní spokojeností vytvoří pro svou rodinu lepší podmínky pro žití, a to jim přinese získané vzdělání.

Tabulka 17: Osobní důvody studia VŠ

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9
Seberealizace	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Specializace od střední školy	NE	NE	ANO	ANO	ANO	NE	NE	ANO	ANO
Dobré schopnosti, vloh pro studium	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	ANO	ANO
Studentská společnost	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE	NE	NE	ANO
Nechť pracovat, status studenta	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NE	ANO
Nedostatečná kvalifikace	ANO	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysvětlivky k tabulce č. 15: „D1-D9“ znamená respondent č. 1 - 9

Dle tabulky číslo 17 viz výše všichni dotazovaní studenti uvádí, že jedním z osobních důvodů studia byla seberealizace ve vzdělávání. Dále osm z devíti dotazovaných odůvodňuje své studium svými dobrými schopnostmi a vloh, jež byly předpokladem k jejich studiu na vysoké škole. Respondenti uvedli jako své vloh inteligenci – vysoké IQ, jeden ze sedmi uvedl mimo jiné ještě svou pílí. Následně opět osm z devíti studentů uvádí jako jeden z důvodů svého studia nedostatečnou kvalifikaci v případě nastoupení do pracovního procesu se svým nejvyšším dokončeným vzděláním (střední školou), pouze jeden student si myslí, že by své uplatnění na trhu práce našel a kvalifikaci považuje za dostatečnou. Šest z devíti respondentů ještě nechtělo nastoupit do práce a opodstatňuje význam svého studia získáním statusu studenta, ačkoliv pouze tři studenti přikládají svůj význam studia k začlenění se do studentské společnosti a toto tvrzení ve většině považují za jakési „prodloužení mládí“. Tři studenti uvádějí, že pracují nebo nemají problém pracovat a status studenta nepotřebují. Pět studentů uvedlo, že jedním z důvodů k pokračování ve studiu bylo předchozí zaměření, specializace na vystudované

střední škole, jež je přiměla k pokračování ve studiu v oboru. Dva dotázaní, jež jako důvod svou specializaci ze střední školy neuvedlo, přímo odpovědělo, že své předchozí zaměření shledalo subjektivně nezajímavé a studium vysoké školy jim přináší novou specializaci mimo zaměření svého předchozího vzdělání.

Šest z devíti studentů uvedlo, že disponuje manuálními dovednostmi a tři dotazovaní manuálními dovednostmi nedisponují.

Tabulka 18: Souvislosti se získáním manuálních dovedností studentů

	Jaké?	Kdo Vás k nim vedl?	Situace, jež Vás vedly k manuálním činnostem?	Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činností?
D2	truhlářina, stavební práce	otec	pomoc a práce v rodinné firmě	ANO
D3	stavební práce	otec	rodina, práce	ANO
D4	zahradnictví, domácí manuální práce	otec, děda	rodina	NE
D6	dřevorubectví, stavební práce	kolegové v práci	pracovní příležitosti	ANO
D7	smýččarství	otec	pomoc a práce v rodinné firmě	ANO
D9	stavební práce	kamarád	pracovní příležitosti	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysvětlivky k tabulce č. 15: „D1-D9“ znamená dotazovaný č. 1 – 9

Dle tabulky číslo 18 studenti, čtyři z šesti studentů z terénního šetření, jež disponují manuálními dovednostmi uvedli, že je k těmto činnostem vedly rodinné situace, dva dotázaní uvedli, že tuto manuální dovednost získali pouze díky pracovním příležitostem. Tři studenti vedle rodinných důvodů uvedli současně také pracovní příležitosti, přičemž dva studenti tyto pracovní situace získali v rodinné firmě, jeden v truhlářské a druhý ve firmě na výrobu smýčců. Čtyři z šesti dotazovaných vedl k manuálním dovednostem otec, přičemž jedna dotázaná studentka uvedla současně ještě dědu. Pouze jednoho studenta k manuálním dovednostem vedli jen kolegové v práci a jednoho kamarád, se kterým si přivydělává danou manuální činností. Studenti ve většině v první řadě uvedli jako disponovanou činnost stavební práce, dále truhlářinu, zahradnictví, domácí manuální práce, dřevorubectví a smýččarství. Pět z šesti studentů si v současnosti manuální či řemeslnou činností přivydělává.

Tabulka 19: Souvislosti manuálně nezručných studentů k manuálním činnostem

	Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?	Vedl Vás někdo k manuálním činnostem?
D1	ANO, montování nábytku	Otec
D5	NE	Ne
D8	ANO, šití	Babička

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysvětlivky k tabulce č. 15: „D1-D9“ znamená dotazovaný č. 1 – 9

Dva ze tří dotazovaných studentů, jež manuálními dovednostmi nedisponují, uvedli, že je některé situace k těmto činnostem vedly, avšak jim nikdy nešly, proto jimi nedisponují. Jeden dotazovaný jako tuto činnost uvedl pomoc s montováním nábytku, k němuž ho vedl otec a druhá studentka šití, ke kterému ji vedla babička. Pouze jedna studentka k manuálním činnostem absolutně žádnou vazbu nemá, nikdo ji k žádným manuálním dovednostem nevedl, ani žádná situace.

Dva z šesti studentů, jež manuálními dovednostmi disponují uvedlo, že by se v současné situaci raději věnovali, realizovali v dané činnosti místo současného studia na vysoké škole.

Tabulka 20: Důvody studentů v realizaci v dané činnosti místo studia VŠ

Důvod	D2	D3
Záliba v této činnosti	ANO	NE
Vysoká poptávka po řemeslných, manuálních profesích	ANO	ANO
Nezávislost na zaměstnavateli v případě OSVČ	ANO	ANO
Dobré finanční ohodnocení	ANO	ANO
Možnost finančního růstu	ANO	ANO
Viditelný odkaz práce za svým jménem	ANO	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysvětlivky k tabulce č. 15: „D1-D9“ znamená dotazovaný č. 1 – 9

Dle výše uvedené tabulky, jeden ze studentů, jež by se v současnosti raději věnoval manuální činnosti, konkrétně stavebním pracím a truhlářině uvádí jako důvody, že ho tyto činnosti baví, že vidí vysokou poptávku po těchto pracích, líbí se mu nezávislost na zaměstnavateli jako práce na OSVČ, potenciál dobrého finančního ohodnocení a možnost finančního růstu a výsledky, které jsou vidět s touto prací za vlastním jménem. Druhého z těchto studentů tato činnost nebaví, avšak z ekonomického hlediska by se stavebním pracím věnoval. Jako důvody uvedl vysokou poptávku po manuálních profesích, nezávislost v případě práce na vlastní jméno, dobré finanční ohodnocení a možnost finančního růstu či viditelné výsledky za danou vykonanou prací.

Tabulka 21: Důvody studentů, proč by raději se nevěnovali manuální činností

Důvod	D4	D6	D7	D9
Nezájem v činnosti	ANO	ANO	NE	NE
Nevidí svou budoucnost v dané činnosti	ANO	ANO	ANO	ANO
Nedostatečná podpora rodiny v učení řemesel	ANO	ANO	NE	ANO
Velká zodpovědnost	NE	NE	NE	NE
Nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno	NE	NE	ANO	NE
Vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání	NE	NE	ANO	NE

Zdroj: Vlastní zpracování

Vysvětlivky k tabulce č. 15: „D1-D9“ znamená dotazovaný č. 1 – 9

Dle výše uvedené tabulky, dva ze čtyř studentů uvedlo, že by se v daných činnostech nerealizovali z důvodu, že je tyto činnosti nebaví, přičemž jeden student dodal, že by se v dané činnosti nerealizoval z důvodu, že se na to necítí být dostatečně šikovný. Všichni dotazovaní se shodli, že by se činností nevěnovali z důvodu, že si takto nepředstavují svou budoucnost. Tři ze čtyř studentů uvádí, že v učení řemesel neměli rodinnou podporu, tedy že si jejich rodiče nepřáli, aby se jejich děti v budoucnosti věnovaly řemeslům a směřovaly tak své budoucí povolání k manuálním profesím, tedy aby se „neživily rukama“. Jeden z těchto dotázaných ovšem jako jeden z důvodů nedostatečnou podporu v řemeslech neuvádí. Všichni dotázaní se shodli, že jako důvod nevidí velkou zodpovědnost vůči dané práci. Jeden student by se tímto směrem neubíral z důvodů nejistého příjmu v případě práce na OSVČ a dle něj nedostatečného příjmu v případě práce v zaměstnaneckém poměru.

6.3 Souhrn a interpretace dat získaných pomocí rozhovorů

Všichni studenti, kteří byli součástí empirického šetření, jsou minimálně jeden rok studenty ČZU, PEF.

Po analýze dat získaných pomocí rozhovorů lze dle strany 49, tabulky č. 16 konstatovat, že rodinné souvislosti se studiem studentů hraje významnou roli a velmi podstatná je rodinná podpora studia, všichni dotazovaní studenti totiž uvedli, že jsou ve studiu vysokých škol svými rodiči podporováni ve většině hmotně (D1, D3, D5, D6, D7, D8) a nehmotně (D1, D2, D3, D4, D5, D6, D7, D8, D9), ačkoliv všichni rodiče až na rodiče jednoho dotázaného studenta (D6) nedisponují vysokoškolským vzděláním. Na tuto skutečnost navazuje otázka, zdali jsou studenti nuceni ke studiu svými rodiči, například právě díky tomu, že sami nemají vysokoškolský titul, přičemž čtyři studenti (D2, D4, D5, D9) nátlak od svých rodičů ke studiu jako důvod uvádějí a tři z nich (D2, D4, D9) potvrzují, že tento rodinný nátlak vyplývá z důvodu, že jejich rodiče jsou nespokojeni, že sami vysokoškolského vzdělání nedosáhli. Tedy o něco více než polovina studentů (D1, D3, D6, D7, D8) není tlačena ke studiu a studují vysokou školu svévolně. Více než dvě třetiny dotázaných (D1, D2, D4, D5, D6, D7, D9) uvádí jako jeden z důvodů zodpovědnost vůči budoucí rodině.

V případě osobních důvodů dle strany 50, tabulka č. 17, všichni studenti vnímají své studium jako seberealizaci ve vzdělávání, jež poukazuje na to, že studium studentům představuje jakýsi vyšší rozvoj svých schopností a vloh, přičemž drtivá většina (D1, D2, D3, D4, D5, D4, D8, D9) uvedla, že určitými schopnostmi či vlohoy disponuje, v tomto případě inteligencí, vysokým IQ a právě díky této dispozici se také ke studiu vysoké školy rozhodli. Dalším podstatným důvodem k pokračování studentů ve studiu je dle většiny studentů (D1, D2, D4, D5, D6, D7, D8, D9) jejich nedostatečná kvalifikace po ukončení střední školy pro uplatnění na trhu práce, pouze jeden student (D3) svou kvalifikaci považoval za dostatečnou pro uplatnění na trhu práce. Dvě třetiny respondentů (D2, D3, D4, D5, D6, D9) nechtěli rovnou po střední nastoupit do práce na plný úvazek a získat tzv. status studenta, který jim poskytuje společenské výhody. Avšak pouze tři studenti (D1, D2, D3) přikládají význam svého studia začleněním se do studentské společnosti, kde uvádějí, že se jedná o tzv. „prodloužení mládí“.

Z rozhovorů dle strany 51 dále vyplývá, že více než polovina studentů (D2, D3, D4, D6, D7, D9) disponuje manuálními dovednostmi a většina těchto studentů dle strany 51,

tabulky 18, si manuální či řemeslnou činností při studiu přivydělává (D2, D3, D6, D7, D9). Tito studenti jsou manuálně zruční v oblasti stavebních prací (D2, D3, D6, D9), další v oblasti zahradnictví, domácích manuálních pracích, dřevorubectví a smyččářství. Většina z daných respondentů uvedlo, že je k dané činnosti vedl otec (D2, D3, D4, D7), jako další příklady byl uveden děda (D4), kolega v práci (D6) a kamarád (D9). Více než polovina daných studentů uvedla, že je k dané činnosti vedly situace spjaté s rodinou (D2, D3, D4, D5). Tři studenti manuálními dovednostmi nedisponují (D1, D5, D8), z nichž dva (D1, D8) uvedli, že je některé osoby a situace k manuálním dovednostem vedly, avšak jim nikdy nešly, viz strana 52, tabulka 19. Jedna studentka (D5) vazbu k dovednostem nemá, protože ji nikdo ani žádná situace k nim nevedla.

Na otázku studentům, kteří dovednostmi disponují, jestli by se v současnosti raději místo studia VŠ nevěnovali právě této činnosti, dva (D2, D3) uvedli že ano, viz strana 52, tabulka 20. První z uvedených (D2) odůvodnil toto tvrzení jak zálibou v činnosti, tak ekonomické stránce profese i výsledcích práce. Druhý respondent (D3) toto tvrzení odůvodňuje pouze z ekonomického hlediska. Dle strany 53, tabulka 21, studenti, kteří disponují manuální dovednostmi, ale v dané činnosti by se nerealizovali (D4, D6, D7, D9) všichni studenti uvádí, že je to z důvodu, že si v tomto směru nepředstavují svou budoucnost, dále že je daná činnost nebaví (D4, D6), přičemž jeden dotazovaný se na to necítí být dost šikovný (D9). Jako další důvod studenti uvádí nedostatečnou podporu rodiny v manuálních profesích (D4, D6, D9), pouze jeden jako důvod uvádí nedostatečné finanční ohodnocení či nejistý příjem.

Z analyzovaných dat vyplývá, že důvodů studentů pro studium je mnoho. Velmi významná je rodinná podpora, která studentům zpřístupňuje cestu ke studiu. Dalším významným důvodem, jež z dat vychází je zodpovědnost vůči své vlastní budoucí rodině, studenti totiž vnímají vysokoškolské vzdělání jako vstupenku k lepšímu ekonomickému a sociálnímu postavení a studium pro ně tak představuje lepší předpoklad pro budoucí rodinný život. Studují z důvodu jejich osobního rozvoje a jejich inteligenci, které jim studium umožnilo, dále kvůli doplnění kvalifikace k přípravě na budoucí povolání a možnosti využívání výhod statusu studenta. Ačkoliv současná doba jeví vést mladší generace k menší inovativnosti a k větší manuální nešikovnosti, vykázaná data ukazují, že jsou studenti manuálně zruční, a to díky své rodině, která svým dětem utváří vazbu k manuálním dovednostem. Avšak rodina tyto studenty v realizaci v těchto profesích nepodporuje, tudíž k těmto dovednostem příliš netíhnou a nemají utvořenou takovou vazbu, aby o tyto profese měli zájem ve smyslu budoucího povolání.

7 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, proč studenti pokračují ve studiu na vysokých školách a proč se raději nevěnovali řemeslu.

Teoretická část se nejprve zabývá základními pojmy a názvoslovím spjatých s problematikou vzdělání v současné společnosti, je uveden vývoj a hodnoty vzdělání dle konceptů J. Kellera a M. Trowa, tyto koncepty jsou k současnému stavu vzdělání v ČR přiřazeny dle Kellera ke vzdělání jako „pojišťovna“ a terciální vzdělání dle Trowa označeno jako „masové“. Je uveden současný politický, sociální a ekonomický význam a nehmotné kapitály v souvislosti se vzděláním, tedy lidský, kulturní a sociální. Je nastudován význam vzdělání s rodinou a ekonomikou, přičemž právě rodina vytváří vztah rodina – škola, tvoří kulturní kapitál a z ekonomického hlediska podporuje investici do lidského kapitálu svých potomků. Následně se teoretická část ubírá k vzdělávacímu systému ČR, jež ho uvádí do sociální, veřejné – vzdělávací politiky. Je představena vzdělávací soustava, která se zaobírá klasifikací ISCED, správou a organizací vzdělávání v ČR, dále financování vzdělávání dle fiskální politiky ČR a jeho mezinárodní srovnání, jež je hodnoceno spíše jako podprůměrné.

Propojení empirické a teoretické části tvoří sekundární a komparativní analýza dat o vzdělávání v ČR ve smyslu vzdělanostní struktury obyvatelstva, ekonomických souvislostí a pohledu Vnímání řemesel dle ASMP 2016.

V této kapitole je představen nárůst vzdělanostní struktury obyvatelstva ČR a úbytek zájmu studentů o studium řemesel v časových řadách, tedy nárůst podílu vysokoškoláků z 1% na 12,5%, úbytek obyvatel s pouhým základním vzděláním z 83% na 17,6%, upadající počet učňů řemesel na školách z 141 058 na 86 075. Dále jsou datovány průměrné mzdy a nezaměstnanost v evidenci úřadu práce dle dosaženého vzdělání, kde se potvrzuje pravidlo, že vyšší vzdělání vede k lepšímu sociálně-ekonomickému postavení. Jelikož průměrná mzda vysokoškoláka činí 58 393, přičemž středoškoláka bez maturity 38 527 a dle datového srovnání nezaměstnaných je vykázáno, že nejvíce nezaměstnaných je lidí bez nebo se základním vzděláním a vysokoškoláci zaujímají místo s nejmenším počtem nezaměstnaných v evidenci. Následující část je věnována pohledu veřejnosti na vzdělání v ČR a na řemesla pohledem průzkumu Vnímání řemesel, který vznikl v rámci projektu AMSP ČR, kde je vykázáno, že česká společnost na současné vzdělání pohlíží spíše dobře, avšak k odborným učilištím je nejkritičtější, dále že stupeň vzdělání ovlivňuje

spokojenost se svým životem ve smyslu, že vyšší vzdělání způsobuje vyšší životní spokojenost. V tomto směru by se měla zvýšit finanční podpora vzdělávací politiky ČR, jež se nachází za eurounijním průměrem, to by mohlo zlepšit jak pohled na celkové vzdělání a odborná učiliště, tak i životní spokojenost společnosti.

V empirické části byly nejprve charakterizováni dotazovaní a uvedeny výzkumné otázky, jež byly shrnuty a interpretovány. Dotazovaných bylo celkem 9, jednalo se o studenty PEF.

Studenti jsou významně ovlivňováni ke studiu vysoké školy svou rodinou, ta studenty podstatně podporuje jak hmotně, tak nehmotně, zpřístupňuje cestu ke vzdělání a studenty ke studiu vede. Toto tvrzení potvrzuje studiem zjištěný fakt, že vzdělání je součástí kulturního a sociálního kapitálu. Studují, aby byli lépe připraveni na svou budoucí rodinu. Lepší vzdělání jim totiž představuje jakýsi obraz lepšího sociálně ekonomického postavení, jež potvrzují vykázaná data o ekonomických souvislostech ze sekundárně komparativní analýzy a shoduje se se studovaným konceptem dle Kellera, kdy vzdělání představuje jakousi pojišťovnu, která je chrání před sociálními riziky (Keller, a další, 2008). Ke studiu je dále vedla jejich inteligence, která jim umožnila se na vysokou školu dostat a díky studiu více rozvíjet své znalosti, tedy se seberealizovat, což je jedním z dalších důvodů. Za další důvody studia následně považují doplnění kvalifikace k lepšímu uplatnění na trhu práce, jež jim umožňuje vzdělávací politika státu a status studenta, který jim poskytuje mnohé výhody.

Studenti jsou převážně manuálně zruční (například pracují na stavbě, v truhlářské firmě či v dřevorubectví), zde bychom mohli sledovat rozvoj kulturního kapitálu, jelikož tyto schopnosti jsou získávány také prostřednictvím rodiny a druhých osob. Ovšem z výzkumu vyplývá, že manuálně disponovaní studenti by se v daných činnostech spíše nerealizovali, ti si totiž svou budoucnost takto nepředstavují a polovinu z nich tyto činnosti ani nebaví. Jejich rodiče je v tomto směru spíše nepodporují, což může mít za příčinu i kritický pohled veřejnosti na učiliště, jež bylo zjištěné v sekundární a komparativní analýze dle průzkumu ASMP 2016. Z těchto důvodů se současní studenti raději nevěnují řemeslům a studují vysoké školy.

8 Seznam použité literatury

8.1 Tištěné dokumenty

Brožová, D.: Společenské souvislosti trhu práce. SLON, Praha, 2003.
ISBN 80-86429-16-4.

GIDDENS, Anthony, SUTTON, Philip W., ed. Sociologie. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.

GIDDENS, Anthony. Sociologie. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

HARTL, Pavel. Psychologický slovník. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník. ISBN 80-901549-0-5.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. Sociologie výchovy a školy. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.

HENDL J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
ISBN 80-7367-040-2

HEŘMANOVÁ, Eva a Pavel CHROMÝ. Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní realie a kultura v regionech Česka. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-339-3.

KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ, ed. Teorie a nástroje vzdělávací politiky. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1260-7.

KELLER, J., TVRDÝ, L. Vzdělanostní společnost? Chrám, výťah a pojišťovna. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008.
ISBN 978-80-6429-78-6

KELLER J., Úvod do sociologie. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-86429-39-3

KELLER J., Sociální nerovnost. In: Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996, ISBN 80-7184-311-3.

KUCHAR P., Trh práce sociologická analýza. Praha: Karolinum 2007.
ISBN 978-80-246-1383-3

KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. Praha: Codex Bohemia, 1997-. ISBN 978-80-7478-921-2.

MERTL J., VYCHOVÁ H. Úloha vzdělání a zdraví v ekonomickém rozvoji. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2007.
ISBN 80-86729-32-X

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. [Praha]: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Pabian, P.: Od elitního přes masové k univerzálnímu terciárnímu vzdělávání: koncepce Martina Trowa. Aula, 2008.

PETRUSEK, Miloslav. Společnosti pozdní doby. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-86429-63-2.

POTŮČEK, Martin. Veřejná politika. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-50-4.

PRUDKÝ, Libor, Petr PABIAN a Karel ŠIMA. České vysoké školství: na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989-2009. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3009-7.

Průcha, J. – Walterová, E. – Mareš, J.: Pedagogický slovník. Portál, Praha, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

RABUŠICOVÁ, Milada. Škola a (versus) rodina. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

SOUKUP, Jindřich. Makroekonomie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

SURYNEK A., NOVÝ I. Sociologie pro ekonomy a manažery. Praha: Grada, 2006. ISBN: 9788024717050

Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot. Praha: Diderot, 1999. ISBN 80-902723-1-2.

8.2 Internetové zdroje

Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR | 43. průzkum AMSP ČR – Vnímání řemesel. Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR | Informační servis pro malé a střední firmy [online]. Copyright © 2017 AMSP ČR [cit. 27.07.2021]. Dostupné z: <https://amsp.cz/43-pruzkum-amsp-cr-vnimani-remesel/>

Česká republika | Eurydice. [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_cs

Česká-republika.Financování předškolního a školního vzdělávání | Eurydice. [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-21_cs

OECD (2020), Education at a Glance 2020: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/69096873-en>.

System vzdělávání v ČR, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 07.02.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

Školský zákon ve znění účinném od 25. 8. 2020, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-25-8-2020>

Teorie mnohačetných forem kapitálu [online]. 2006 [cit. 2021-02-08]. ISSN 1801-5999.

9 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Elitní, masové a univerzální vzdělávání dle M. Trowa

Tabulka č. 2 – Funkce sociální politiky

Tabulka č. 3 – Principy sociální politiky

Tabulka č. 4 – Funkce vzdělání

Tabulka č. 5 – Organizace vzdělávání a klasifikace ISCED

Tabulka č. 6 – Správa vzdělávacího systému

Tabulka č. 7 – Procentuální podíl výdajů na HDP v mezinárodním srovnání

Tabulka č. 8 – Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel ČR starších 15 let dle výsledků sčítání lidu 1950-2011

Tabulka č. 9 - Podíl vzdělanosti obyvatelstva ČR ve věku 15 a více let podle výsledků „Výběrového šetření pracovních sil“ v letech 1993-2019

Tabulka č. 10 – Vývoj počtu studentů dle vzdělávacího stupně v časové řadě

Tabulka č. 11 – Podíly zaměstnanců a hrubé měsíční mzdy dle vzdělání

Tabulka č. 12 – Struktura podílu nezaměstnaných dle stupně vzdělání v letech 2011-2020 vyjádřeno v %

Tabulka č. 13 - Celková míra spokojenosti se životem dle vzdělanostních kategorií (v %, průměr)

Tabulka č. 14 – Souvislost vzdělání s dílčími aspekty životní spokojenosti (průměry)

Tabulka č. 15 – Charakteristika dotazovaných

Tabulka č. 16 – Důvody studia VŠ v souvislosti s rodinou

Tabulka č. 17 – Osobní důvody studia VŠ

Tabulka č. 18 – Souvislosti se získáním manuálních dovedností studentů

Tabulka č. 19 - Souvislosti manuálně nezručných studentů k manuálním činnostem

Tabulka č. 20 - Důvody studentů v realizaci v dané činnosti místo studia VŠ

Tabulka č. 21 - Důvody studentů, proč by raději se nevěnovali manuálním činnostem

10 Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Financování vzdělávání ČR v mezinárodním srovnání

Obrázek č. 2 - Graf vývoje podílu nezaměstnaných dle stupně vzdělání v časové řadě

Obrázek č. 3 – Podíl nezaměstnaných dle dosaženého stupně vzdělání 2020

Obrázek č. 4 – Graf hodnocení úrovně vzdělávání na jednotlivých typech škol českou veřejností

11 Přílohy

Struktura podílu nezaměstnaných dle stupně vzdělání v letech 2011-2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkem	508 451	545 311	596 833	541 914	453 118	381 373	280 620	231 534	215 532	291 977
neúplné a bez vzdělání	3 001	3 009	3 006	3 206	8 065	9 604	11 323	12 271	9 366	11 049
základní vyučení	136 615	147 030	161 269	147 107	122 072	104 742	74 630	58 587	55 866	73 327
střední bez maturity	201 212	223 624	240 949	208 646	169 411	140 501	101 876	81 624	75 590	100 172
vyučení s maturitou	17 787	12 613	12 901	18 495	14 741	12 255	8 906	7 403	7 004	9 489
úplné střední všeobecné s maturitou	24 676	19 574	20 872	24 568	19 892	16 337	11 990	10 118	9 641	14 166
úplné střední odborné s maturitou	13 834	11 945	13 039	14 642	12 328	10 419	7 543	6 339	6 006	8 975
vyšší	79 054	91 818	102 827	86 406	71 517	57 940	42 167	35 337	32 994	48 094
vysokoškolské	3 746	4 293	5 034	4 477	3 972	3 180	2 286	2 018	1 871	2 707
vysokoškolské	28 526	31 405	36 936	34 367	31 120	26 395	19 899	17 837	17 194	23 998

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce - podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti (stav k 31. 12.)

Struktura rozhovorů se studenty

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče?
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ?
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu?
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině?

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání?
- 2) Tíhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu?
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměli pro studium VŠ?
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti?
- 5) Je důvodem necht' nastoupení do práce a status studenta?
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce?

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké?
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl?
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly?
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činností?

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti?

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezájem, necht' realizovat se v dané činnosti?
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel?
- c) Je důvodem velká zodpovědnost?
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno?
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání?

Přepisy rozhovorů s dotazovanými 1-10

D1

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SS*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, nemožně (firmaně) i nemožně (psychika)*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *Ne, souhlasí, ale mě rozhodnutí*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *ANO, lepší práce po studiu mi pomůže lépe užít rodinu*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Táhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *Ne, gymnázium*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, inteligence*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *ANO, prodloužením mládí*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *Ne, nemám problém pracovat*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO, gymnázium je příliš všeobecné a nemá zaměření*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké?
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl?
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly?
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činnost?

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem? *ANO, sestra dala a montážní nábytek (oboma)*
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti? *NE*

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezájem, nechuť realizovat se v dané činnosti?
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel?
- c) Je důvodem velká zodpovědnost?
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno?
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání?

D2

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SS*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, ale pouze nehmotně (financují sám)*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *ANO, sami VŠ vzdělání nemají a chtějí ho po mně*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *ANO, možnost lepší volby povolání je dobré pro mou rodinu*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Táhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *Ne, gymnázium, studium VŠ mi přitahá, zaměření*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, IQ*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *ANO, prodloužení mládí*
- 5) Je důvodem necht' nastoupení do práce a status studenta? *ANO, status studenta mi dává cílevy*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO, gymnázium nemá specializaci*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké? *truhlářina, stavební práce*
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl? *Otec*
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly? *pomoc a práce v rodinné firmě*
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činností? *ANO*

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti?

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti? *ANO*
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích? *ANO*
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem? *ANO*
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení? *ANO*
- e) Je důvodem možnost finančního růstu? *ANO*
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem? *ANO*

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezáměr, necht' realizovat se v dané činnosti?
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel?
- c) Je důvodem velká zodpovědnost?
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno?
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání?

D3

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SOU oba*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, nehmotně i finančně*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *Ne, jsou rádi, ale byla to má volba*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *Ne*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Tíhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *ANO, obchodní akademie (ekonomie)*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, inteligence*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *Ne*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *ANO*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *Ne, myslím si, že bych uplatnění našel*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké? *řemeslné činnosti ve stavebnictví*
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl? *Otec*
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly? *práce, rodinná pomoc doma*
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činností? *ANO*

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti?

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti? *NE*
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích? *ANO*
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem? *ANO*
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení? *ANO*
- e) Je důvodem možnost finančního růstu? *ANO*
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem? *ANO*

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezájem, nechuť realizovat se v dané činnosti?
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel?
- c) Je důvodem velká zodpovědnost?
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno?
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnaní?

D4

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SS oba*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, ale financii sama*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *ANO, sami nemají a chtějí, abych nebyla jako oni*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *ANO, lepší práce přináší lepší finanční ohodnocení a důvěrní zdraví, jež je lepší pro budoucí rodinu*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Táhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *ANO, obchodní akademie (ekonomie)*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, IQ, pile*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *NE*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *ANO*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké? *domácí manuální práce (romoc doma), zahrádnictví*
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl? *otec, děda*
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly? *rodina (romoc doma)*
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činností? *Ne*

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti?

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezájem, nechuť realizovat se v dané činnosti? *ANO, nebaví, možo a nevidím svou budoucnost v tomto směru*
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel? *ANO*
- c) Je důvodem velká zodpovědnost? *NE*
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno? *NE*
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání? *NE*

D5

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SS oba*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, financování rodiči, psychologická (nehm.) podpora*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *ANO, chtějí, abych měla život*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *ANO, lepší práce lepší budoucnost pro rodinu*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Táhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *ANO, ekonomie (obchodní ak.)*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, inteligence*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *NE*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *ANO*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké?
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl?
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly?
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činností?

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem? *NE*
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti? *NE*

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezájem, nechuť realizovat se v dané činnosti?
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel?
- c) Je důvodem velká zodpovědnost?
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno?
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání?

DC

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SS, VŠ*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, Finančně i Psychicky*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *Ne, jsou rádi, že studuji, ale má volba*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *ANO, lepší finanční oho dnození pro mou budoucí rodinu*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Tíhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *Ne, obor s rekonstrukcí v VŠ, chci jsem změnit*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vloh, jež Vás přiměli pro studium VŠ? *NE*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *NE*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *ANO*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké? *děrovací, stavební práce*
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl? *práce (brigády) -> kolegové*
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly? *brigády*
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činnost? *ANO*

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti?

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezáměr, nechuť realizovat se v dané činnosti? *ANO, nevidím svou budoucnost v tomto směru, nebaví mě to*
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel? *ANO*
- c) Je důvodem velká zodpovědnost? *NE*
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno? *NE*
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání? *NE*

D7

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SOU*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, finančně i nehmotně*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *Ne, má volba*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *ANO, možnost lepší práce která je lepší pro rodinu*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Táhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *NE, obor sš odlišný, proto změna na VŠ*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohly, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, IQ*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *NE*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *NE, nemám problém pracovat*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké? *výroba smyčců, smyčcovářství*
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl? *otec*
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly? *pomoc a práce v rodinné firmě*
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činnost? *ANO*

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti?

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezájem, nechuť realizovat se v dané činnosti? *NE, ak takto si svou budoucnost neřídím*
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel? *NE*
- c) Je důvodem velká zodpovědnost? *NE*
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno? *ANO*
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání? *ANO*

De

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SS*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, finančně i psychicky*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *Ne, má volba, ale jsou rádi*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *NE*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Táhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *ANO, ekonomické (OA)*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, IQ*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *NE*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *NE, pracuji ráda*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké?
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl?
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly?
- d) Průvoděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činnost?

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem? *ANO, zašívání oblečení, šití*
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti? *babička*

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezáměr, nechuť realizovat se v dané činnosti?
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel?
- c) Je důvodem velká zodpovědnost?
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno?
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání?

D9

I. Část – Co bylo důvodem ke studiu na VŠ?

Důvody související s rodinou:

- 1) Jaké vzdělání mají Vaše rodiče? *SS*
- 2) Jste podporováni při studiu na VŠ? *ANO, pouze nehojně*
- 3) Nutí Vás rodiče ke studiu? *ANO, samy nemají a chtějí abych já měl VŠ vzdělání*
- 4) Je důvodem studia zodpovědnost vůči budoucí vlastní rodině? *ANO, lepší práce bude lepší i pro mou rodinu*

Osobní důvody pokračování ve studiu:

- 1) Je důvodem seberealizace ve vzdělání? *ANO*
- 2) Táhnete k nějaké specializaci již od střední školy, jež je důvodem pokračování ve studiu? *ANO, ekonomické (BA)*
- 3) Jsou důvodem Vaše dobré schopnosti, disponujete vlohoy, jež Vás přiměly pro studium VŠ? *ANO, IČ*
- 4) Je důvodem začlenění se do studentské společnosti? *ANO, radloba žemí mladí*
- 5) Je důvodem nechuť nastoupení do práce a status studenta? *ANO*
- 6) Je důvodem nedostatečná kvalifikace pro uplatnění se na trhu práce? *ANO*

II. Část – Disponujete manuálními dovednostmi?

1) Disponuji

- a) Jaké? *stavební práce*
- b) Kdo Vás k dovednostem vedl? *kamarád*
- c) Jaké situace Vás k dovednostem vedly? *pracovní příležitosti*
- d) Přivyděláváte si při studiu manuální či řemeslnou činností? *ANO*

2) Nedisponuji

- a) Vedla Vás nějaká situace k manuálním činnostem?
- b) Vedl Vás někdo k manuální či řemeslné činnosti?

III. Část – Pokud dovednostmi disponujete, nevěnoval byste se místo studia na VŠ raději této činnosti?

1) Věnoval

- a) Je důvodem záliba v této činnosti?
- b) Je důvodem vysoká poptávka po řemeslnících, manuálních profesích?
- c) Je důvodem nezávislost na zaměstnavateli v případě práce pod svým jménem?
- d) Je důvodem dobré finanční ohodnocení?
- e) Je důvodem možnost finančního růstu?
- f) Jsou důvodem výsledky práce, které jsou vidět za Vaším jménem?

2) Nevěnoval

- a) Je důvodem nezáměr, nechuť realizovat se v dané činnosti? *Ne, ale nechtím se v těchto činnostech bít s svou budoucností a v tomto směru nepředstavuji*
- b) Je důvodem nedostatečná rodinná podpora v učení řemesel? *ANO, dostatečně si k tomu*
- c) Je důvodem velká zodpovědnost? *NE*
- d) Je důvodem nejistý příjem v případě práce na vlastní jméno? *NE*
- e) Je důvodem vidina nedostatečného finančního ohodnocení v případě zaměstnání? *NE*